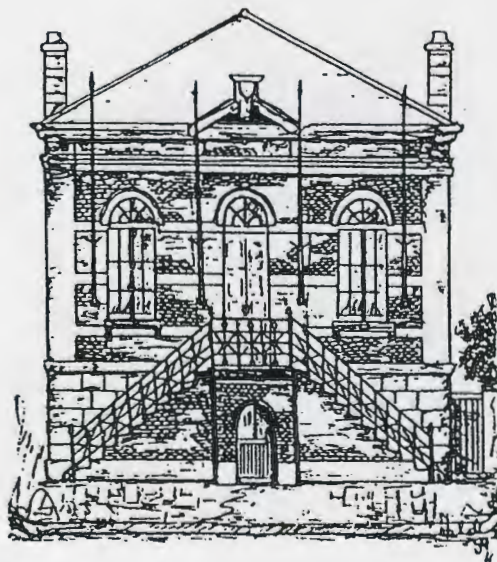

van wirskaante

orgaan van heemkondekring 'amalia van solms', baarle-hertog-nassau

jaargang 22, nr. 2
1 juni 2007

van wirskaante

Driemaandelijks tijdschrift
Heemkundekring 'Amalia van Solms'
Baarle-Hertog-Nassau

Redactie: André Moors, Piet van der Flaes, Antoon van Tuijl,
Herman Janssen en Peter Tuytelaars.

22de jaargang nr. 2

1 juni 2007

Inhoud

Voorwoord	A. Jacobs	66
Aan de praot mee (29)	A. Moors	68
Unne Baolse koppel	P. van der Flaes	84
Strodekkers en klompenmakers in Baarle	A. Moors	86
De voorouders van Janus Delahaut	Werkgroep Genealogie	97
Archeologie in Zondereigen (1)	H. Janssen	98
Nieuwe leden van Amalia	A. Moors	115
De Gevleugelde Reiziger	F. Willemsen	116
De schoolkwestie in Castelré	A. Moors	118
De geneeskracht van de brandnetel	J. Meeuwesen	120
Merkwaardigheden (51)	A. van Tuijl	122
Arme Amalia (58)	A. van Tuijl	126
Activiteitenkalender 2007	A. Moors	128

Voorwoord

Op dinsdagavond 13 maart jl. hebben wij onze 31e Algemene Ledenvergadering gehouden in de aula van het Kultureel Centrum in Baarle. Ruim 100 leden waren aanwezig. Wij kunnen terugblikken op een vlot verlopen vergadering.

In mijn openingswoord heb ik stilgestaan bij de viering van ons 30 jarig bestaan in juni 2006, de uitgave van de 20^e heemkalender en de vernieuwing van onze website. Ook heb ik stilgestaan bij de geweldige groei van ons ledenaantal naar 758 leden.

Al onze leden hadden de nodige stukken thuis ontvangen en ook bekeken zodat er bij het officiële gedeelte nauwelijks vragen waren.

De kascommissie gaf aan dat de administratie er zeer verzorgd uitzag en tevens een heel goed beeld gaf van onze vermogenspositie. De penningmeester kreeg voor haar gevoerd administratief beleid een warm applaus van de aanwezige leden.

De aftredende bestuursleden stelden zich alle drie weer beschikbaar en zij werden door de leden bij acclamatie en met applaus herbenoemd. Dit wil zeggen dat André Moors, Lia van Gils en Jan Willekens weer voor drie jaar als bestuurder voor onze vereniging beschikbaar zijn. Als waardering voor het vele werk dat de drie hebben verricht, kregen zij een kleine attentie aangeboden.

Hierna zijn wij met z'n allen aan de slag gegaan met het inventariseren van ideeën om het aantal deelnemers bij bepaalde activiteiten te verhogen. Dit leverde enkele interessante gedachten op die door het bestuur uitgewerkt kunnen worden.

Ook bij de informatievoorziening richting leden werd stilgestaan. Onze leden worden via verschillende kanalen geïnformeerd. De vraag was of wel de juiste informatie bij de leden terecht komt. Duidelijk werd dat men hierover in het algemeen wel tevreden was. Informatie over toekomstige ontwikkelingen in Baarle is bij onze leden bijzonder welkom.

Na een korte pauze verzorgde Antoon van Tuijl een boeiende dialezing over zijn komende voettocht naar Santiago de Compostela. Door middel van prachtige dia's, gemaakt tijdens zijn vorige voettocht, blikte hij vooruit naar zijn voettocht. Deze keer op en neer naar deze bedevaartplaats.

Op woensdag 21 maart jl. was het zover. Onze vice-voorzitter werd om half acht door het bestuur aan huis opgehaald. Antoon stond gepakt en gezakt klaar om aan deze geweldige klus te beginnen. Met onze bestuursleden ging het richting Heemhuis. Daar was het al een drukte van belang. Er waren veel familieleden, vrienden en leden present die afscheid kwamen nemen of die de eerste etappe van zijn voettocht meeliepen.

Ook burgemeester Hendriks en burgemeester van Leuven waren aanwezig om Antoon een heel goede reis toe te wensen. Nadat pastoor Prasing een reisgebed van St. Patrick had uitgesproken, ging men op pad. Via het Bels Lijntje en de Tommel kwam de groep keurig op tijd op Boone's Blijk aan. Daar werd de groep hartelijk ontvangen door Joep de Jong. Het was een mooi gebaar van Joep om zijn schuur open te stellen voor de eerste koffiepauze. Na het maken van een groepsfoto met onze gastheer, ging het verder richting Vosselaar. Hier werd bij de familie Backx de middagpauze gehouden. En ook hier werden wij gastvrij ontvangen en dat doet wel deugd.

Hierna ging de tocht verder richting Hoge Rielen. Hier sloten de anderen zich aan bij de groep voor de laatste vijf kilometer richting Heemerf van de Heemkundekring Kasterlee-Lichtaart-Tielen. Ook hier weer een geweldige ontvangst door de leden van de plaatselijke heemkundekring. In de schuur van het Heemerf genoot iedereen van de lekkere Belgische koffietafel. Na de maaltijd was er tijd om nog wat bij te kletsen.

Onze voorzitter dankte iedereen die op welke wijze dan ook meegewerkt had aan deze afscheidsdag van onze Antoon. Hij wenste hem een goede voettocht naar Santiago maar ook terug naar Baarle. Wij

Antoon verlaat zijn huis op 21 maart waarin hij rond 21 september hoopt terug te keren

willen namelijk allemaal dat Antoon gezond en wel thuiskomt. In zijn afscheidwoord dankte Antoon iedereen die aanwezig was. Ook vertelde hij dat dit afscheid hem heel veel positieve energie oplevert die hij onderweg goed kan gebruiken. Hierna nam iedereen met een dikke knuffel afscheid van Antoon.

De volgende dag is Antoon alleen verder gegaan. Wij kunnen hem volgen via zijn reisverslag in Ons Weekblad en op onze website.

Antoon, het ga je goed. Dit is de wens van alle leden van Amalia, familie, vrienden en kennissen.

Ad Jacobs, Uw voorzitter

Aon de praot mee (29)..... Rik Wouters

“Er staon dingen op de dopinglijst die

unne gewone meens pakt as ie verkouwen is”

André Moors

Wie is Rik Wouters

Rik Wouters was midden jaren 60 als beroepswielrenner drie jaar achter elkaar deelnemer aan de Ronde van Frankrijk. Hij maakte toen deel uit van de zeer bekende wielerploeg ‘Televizier’ met als ploegleider Kees Pellenaars. Heel Baarle leefde in die jaren enorm mee met het wel en wee van Rik. Nu de Ronde van Frankrijk 2007 weer voor de deur staat, is er alle aanleiding om eens uitgebreid met Rik ‘aon de praot’ te zijn.

Rik werd geboren op 5 augustus 1942 in de Pastoor de Katerstraat in Baarle-Hertog. Hij is nu dus bijna 65 jaar. In zijn jonge leven werkte hij, tot het moment dat hij beroepswielrenner werd, heel hard op de boerderij van zijn vader. Deze boerderij was gelegen op Klein Bedaf.

Vader Jac werd geboren op 20 november 1914. Hij overleed in 1997. Moeder Nelly Mathijssen werd geboren in Galder op 30

Het grote gezin Wouters in mei 1966; Rik staat op de bovenste rij, 1e links.

november 1915. Ze overleed op 18 februari 2004.

In het gezin waarin Rik opgroeide, zijn dertien kinderen: Rik is de oudste. Daarna komen er nog acht broers en vier zussen. Moeder kreeg niet minder dan drie tweelingen.

José van Gestel uit Baarle-Hertog is al bijna 42 jaar heel gelukkig getrouwd met Rik. Zij werd geboren op 11 mei 1944 op de Heikant in Baarle-Nassau. Rik en José trouwden op 29 september 1965. In die tijd runden de ouders van José (Tinus en Martha) het heel goed lopende café Benelux (later 'het Hoekske' genoemd). En daar werd heel wat afgekleitst over de wielprestaties van Rik.

Uit het huwelijk van Rik en José zijn twee kinderen geboren. Zoon Eddy op 27 juni 1966 en dochter Heidi op 13 mei 1972. Toen Eddy op 27 juni 's avonds werd geboren, werd Rik de ochtend daarna via een telegram

geïnformeerd dat hij vader was geworden. Omdat Rik toen midden in de Tour de France zat, kreeg hij zijn zoon pas drie weken later te zien.

Al voor het moment in 1969 waarop Rik is gestopt als beroepswielrenner, is hij al met zijn vrouw aan de Chaamseweg een goed lopend café met de wel zeer toepasselijke naam 'Den Tourmalet' begonnen. De laatste jaren is Rik nog actief geweest als metselaar en mestte hij varkens.

Zijn jeugdjaren

Rik kan zich weinig herinneren van zijn geboortehuis aan de Pastoor de Katerstraat. Dat stond recht tegenover de Molenbaan. Daar stonden toen een paar kleine huisjes. De vader van Rik had daar een winkeltje en verkocht er o.a. schoenveters, borstels,

Rik bij zijn Eerste H. Communie

ijs en tabak. Later begon vader Wouters tegenover de Belgische kerk met de verkoop van frites en maakte hij zelf ijs.

“Wat ik me nog heel goed kan herinneren is dat er, toen ik een jaar of zes was, in Baol een wielervedstrijd wier gehouden. Ik denk dat het ‘Baol Draaiom’ was. De coureurs kwamen

langs den Boerenbond greeën. Ik denk da ze ok nog over de Loswal fietsten. Daar lagen toen nog kaaien. Da wielrennen pakte men eigenlijk toen zo, det ik docht, dè goi ik laoter ok doen. Ik vond da wel zo iets aparts. Ik hai toen nog gin fiets. Ging gewoon iederen dag te voet naor school. Irst naor de Belze school, laoter naor de Hollandse aon ut Sint Annaplein. Toen ik zeuven jaor was, zen we verhuisd naor Klein Bedaf. Ik was den oudste. Toen we verhuisden, waren er nog mar vier kinderen. Op Bedaf kreeg ik mijn irste fietske. Un gewoon fietske. Tussen de middag ging ik dan op da fietske op Loveren eten, daar waar ons moeder gewoond hee.

Op Bedaf zette onze pa de boerderij van onze opa veurt. Irst dee onze pa landbouw. Toen de kènderen groter wieren, kwaam er tuinbouw bij. Rooie bessen en aardbeien. Ik moest toen al flink mee werken. Toen ik twaolf was en in de zesde klas zat, ben ik mar drie maonden naor school gewiest. Omdat ik den oudsten was, mocht ik toen van school uit thuis blijven om te helpen. Ik vond dè nie erg, want zo graog ging ik nie naor school!

Op school was ik unne middelmaotige. Was altij nogal rustig. Ik was best wel un bietje

teruggetrokken. Ik was toen kameraod mee Jos Verhoeven van de Drie Huis en mee die mannen van Pelk, neffe ons. Toen ik uit begos te gaon, ik was toen un jaor of zestien, trok ik ok op mee mannen van de Reuver.

Toen ik definitief van school thuis bleef, ben ik nog vier jaor, twee daogen per

week, naor de landbouwschool in Alphen gegaon. Daor ging ik wel gère naor toe. Da ging wel. Van mister Diepstraoten moesten wij op unne keer op un papierke invullen wa ge laoter het liefste wilde worren. Ik schreef op: wielrenner. Nao den irste Tour de France ree ik un criterium in Oosterhout. Mister Diepstaoten was daor ok, ziet men, komt naor men toe en zegt: het is toch uitgekomen Rik!”

Als iets duidelijk is, is het wel dat Rik thuis keihard heeft gewerkt.

“Ja jom, ik mos héél hard werken thuis. We han un groot huishouwen. De boeren in de buurt zeeën wel eens, er zen bij Wouters meer kenderen as koeien!

's Middags wou ik gaon fietsen. Veur de middag mos ut er dan mee geweld tegen aon. Moest zwaor werk doen. Inkuilen mee unne grote riek. We han best un grote boerderij mee eenentwintig hectare grond. We verbouwden er suikerbieten, gewone bieten, aardappelen en granen. Ok han we nog een hectaar mee aarbeien en un paor honderd bossen bessen. As ik dan klaor was mee werken, rap, rap verkleëen en de fiets op.

Mijn zussen han op Bedaf twee kaomers. Daor sliepen die. Ik weet nog da die mee zachtboord waren afgemaakt. De jongens sliepen allemaol op unnen grote open zolder mee un planken kap. In de winter kos ut er kouw zen. We lagen mee zun tweeën in één bed. Aanders was er gin plaots genug. Den ene keer sliep ik bij den deze en dan wir bij den aandere. We kossen ut best goed mee mekaor vinden. Heel goed.

Den dieën die ut irste opstond, hai de beste broek aon! Vandaag hadde dees broek aon, mergen wir van oe bruur. Ik hai geluk, want ik kreeg altij de nieuwe kleren omda ik den

oudste was. Veur ik naor school ging hai ik de koeien al mee de haand gemolken. We han ok nog un meid en un knecht.

Onze pa was unne hevige meens. Unne felle. Mar ja, da was misschien wel nodig ook. Wij zen wel streng opgebracht, ja. Onze opa was rustig en ons moeder ok.

We han goed te eten. Nie zo lux as tegenwoordig. Ik weet nog dat den bakker mee pèrd en kèr langs kwaam. Da was Kees Krijnen van de Chaomseweg. Die werkte veur bakker Jaansen. Jan Gulickx en Joske Gulickx zen ok lang op Bedaf gekomen. Henk Gulickx zelfs nog. Die hai zo'n maand veur op de fiets staon.

We aten mee z'n allen aon de keukentaofel. Er laag unnen dikke asbestplaot op. Echt waar! En we sneeën er gewoon ham op. Ik heb overtijd die taofel nog opgeruimd. Ge kunt oe eigen nie veurstellen hoe alles toch veraanderd is. Mee zen allen baden we 's avonds ut rozenhoeike. Toen ik bij ons José ging mee eten, ging er veur men unne hemel open. Toen ik da allemaol op taofel zag staon! Veur men was da lux. Alleen mee de kermis kreeg ik thuis unne sinasappel of unne banaan.

Toen ik, denk ik, un jaor of virtien, veftien was, ging ik deelnemen aon wielervedstrijden op gewone fietsen. De Tour de Kiek. In Poppel hadde ok unne wedstrijd. De Pruimentour was er toen nog nie, denk ik. Ik wou ok toen nog altij gère wielrenner worden.

Louis Pelk die neffen ons boerde, zee toen al tegen onze vaoder, Rik, die goi nog eens de Tour de France rijen!

Wij han ok grond liggen aon de Witte Bergen. Dè was op en neer twintig kilometers. Ik ging daor dan op de fiets naor toe en dan mar op den horloge kijken hoe lang ik er over dee.

José is 17 jaar als ze op kamp is in Kasterlee. Rik zaekt haar op.

In de kraant hield ik ok alles bij over Woutje Wagtmans en Wim van Est. Coureurs waor ik laoter zelf nog mee gefietst heb.

Jan Cottaar dee in dieën tijd het radioverslag van den Tour. Bij Camp op de Singel konde na de etappe den uitslag gaon kijken.”

Uitgaan en trouwen

“Ik denk det ik zestien was, toen ik veur den irste keer uitging. irst bij Emma Loots un potjebiljarten. Laoter kwaam ik bij hullie in ut café. Daor heb ik ons José leren kennen toen ik achttien was. Daansen bij Den Bonten Os of zo, heb ik nooit gedaon. Ik laag altij om elf uur op bed. Toen wij verkering han ok.”

José corrigeert Rik. “Wij kenden elkaor al toen ik nog naor school ging. Ik vond hem toen al leuk. En nie vanwege ut fietsen, da deed ie toen nog nie. In ut café van onze pa is ut zo zoetjes aon begonnen. Gij het irst nog mee Els Vermissen gescharreld zeker?”

Rik: “Jao, da kan!”

José: “Toen wij echt verkering han, was ik zeuventien en Rik negentien. We hebben vier jaor verkering gehad. Ik mocht nooit

weg, want ik mos altij ut café doen. Ut was un druk café daor op ut Hoekske. We werkten er mee vijf man, waarvan twee nichtjes. Het is altij unnen gouwen hoek gewiest. Het is sund wat er nou van geworden ies, nie dan?

Fraaie trouwfoto. Het kleine manneke is Frans, de jongste broer van Rik

Ik werkte ok nog in den bazaar in Turnhout. Verkering gelijk un aander hebben wij nooit gehad, want hij mos fietsen en ik mos werken."

Rik: "Ut leven bij hullie thuis was heel anders as bij ons daar achteraf op Bedaf. Hullie waren mee z'n vieren, wij met z'n veftienen. We waren echt verliefd. Jawel, jawel! Nog altij! Gij waart eenentwintig en ikke drieëntwintig toen we trouwden."

Wielrennen wordt steeds belangrijker voor Rik

Rik kocht zijn eerste koersfiets van Jan van Sus Krijnen, neef van Toontje Krijnen.

Rik: "Jan fietste toen nog. Toen ie stopte, heb ik zonne fiets gekocht. Ik was toen bijna achttien. Mar die fiets was men al gauw te klein, want Jan was nie zo groot. Ik ging toen wel steeds meer fietsen. Irst overdag hard werken en dan in de zomer 's avonds flink trainen. In het weekend ree ik dan as nieuweling wedstrijden. Ik kan me nog herinneren dat de aarbeien rijp waren en die mossen af natuurlijk. Héél de week hai ik nie kunnen trainen. Héél de week tegen de grond gelegen. Op zondag ging ik toen in Nieuwmoer cursen. In Bels hadde toen veul van die kaaiweggen mee un aspadje er langs. As ge daar op zaat, moeste bij de irsten zen. Want as er un gat viel, waren die mannen weg. Ik ging daar as zesde op en ik zaag af. Ik kon maaramper het wiel houwen. We kwamen op unne grote weg en ik wou me wè terug laoten zakken. Ik kijk om. Er zaat niemand mir aon men wiel! We zaten mee zes man veuruit en ik kos nie op kop komen. Da begon te beteren en ik won mee drie minuten veursprong!"

Rik wordt beroepswielrenner

"Toen ik negentien was, ben ik overgegaan naor de amateurs. Het irste jaor ree ik al wel prijzen. Karel Leijten uit Breda, helaas al wir lang overleden, ree altij mee ons mee as we in Bels moesten cursen. Die zaat bij Breda Bier. Hij zee tegen men op unne gegeven moment dè ploegleider Toon Siemons renners tekort kwaam voor de Ronde van Limburg. Toon Siemons hai gevraagd aon Karel, kende

Café Benelux, de thuishaven van José en supporterscafé van Rik

gij niemand? En Karel antwoordde toen: Rik Wouters. Toon Siemons vroeg toen, wie is da? Nao wè over en weer gepraot zeet ie, nou veuruit, gif zijn telefoonnummer mar. Toon Siemons belt men op en toen moest ik dags daornao bij het café van Tinus klaor staon om naor de Ronde van Limburg te gaon. Ik stoi daar aon de start. Ik hai nog nooit in de heuvels gereeën. Ik hai 50-18 staon, ut kleinste wa ik kos zetten. Toon zee toen, na vijfenzeuventig kilometers bende gij hier terug, want dan beginnen die heuveltjes. Nou, daar stond ik dan mee haoren op

men benen! En die aandere mannen waren allemaal mooi geschoren en gemasseerd. Mar ik wier vijfde! Toon Siemons stond mee zulke ogen te kijken! Ik kos achtermeaor bij die ploeg komen. Kreeg unne masseur. Haoren van mijn benen af. En van onze vaoder kreeg ik meer tijd om te gaon fietsen. Virtien daogen laoter was ut kampioenschap van Brabant en dè won ik mee twee minuten veursprong. Wir un paar daogen laoter won ik de Kersenronde in Mierlo-Hout. En wir mee veursprong. Achteraf gezien stond bij het kampioenschap van Brabant Kees Pellenaars te kijken. Die

begon in de winter mee de Televizierploeg en ik kos er direct bijkomen. Ik kreeg toen un profcontract van f 6.000, per jaar. Daor kos ik goed van leven. Ik ben toen mee Kees Haast en Leo van Dongen naor Den Haag gefietst om men amateurvergunning om te wisselen tegen un profvergunning. Da was in ut veurjaar van 1964."

Rik rijdt drie Rondon van Frankrijk

In totaal is Rik drie keer deelnemer geweest aan de Tour de France. In 1964, 1965 en 1966. Het eerste jaar wordt hij 64^e. Beste klasssering is dan een tiende plaats in de zesde etappe en een veertiende klassering in de achttiende etappe. In 1965 rijdt hij zijn beste Tour. Hij beëindigt die op plaats 27 en hij wordt in de tweede etappe negende en in de dertiende etappe vijfde.

	<p>KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE WIELREN UNIE NATIONALAAL LEIDEND VERBAND Opgoricht 26 januar 1928 Erkand bij Koninklijk Besluit van 2 februar 1928, No. 39 Goedkeuring laaststellijk van L'approbation dernabremend Aangesloten bij de Union Cycliste Internationale Affilié à l'Union Cycliste Internationale Gevestigd te Den Haag Telefoon : 117111117463</p>	<p>NEDERLANDSCHE WIELREN UNIE ORGANISATIE VOOR DE WIELRENSPORT Royal Cycliste Néerlandaise Fondée le 26 janvier 1928 dirigeant le sport cycliste Arrêt Royal du 2 février 1928, No. 39 Arrêt Royal du 9 janvier 1957, No. 34 International, des Néerlandisch Olympisch Comité en de Nederlandse Sports Federatie affilié à la Fédération Internationale des Sports Néerlandais et à la Fédération Internationale des Sports Néerlandais Siège Social : Nieuwe Uitleg 15 Den Haag Adresse télégraphique : Wielrenunie Den Haag</p>
<p>No. 30.</p>	<p>Créé par Valable jusqu'au 31-12-1965</p>	
<p>Naam: WINTERS Voornamen: Tonijs A.M. Adres: Kolonbaan 10 Baanle-Hofweg(B) Datum van geboorte: 5-8-1942. Club: _____ Verbonden aan (fabriek of firmat): TELEVISIE</p>		
<p>PROFESSIONAL</p>	<p>Handtekening van de houder Signatura del Uelero <i>R. Winters</i></p>	

Rik in 1964 aan het werk tijdens de afsluitende tijdrit in Parijs (fata Wil de Greef)

Nog meer etappes beëindigt hij trouwens bij de eerste twintig. Dat Rik in 1965 zo hoog in het klassement eindigde, kwam omdat Kees Haast in die Tour was uitgevallen. En Rik mocht toen op het laatst voor het klassement rijden. In de Tour van 1966 wordt hij in de vierde rit elfde en hij behaalt een achtste plaats in de tweeëntwintigste rit. Rik maakt helaas in dat jaar in de Pyreneeën een zeer zware val (waarover later meer) en verliest door die val heel veel tijd. Hij wordt 68^e in het eindklassement.

In de zomer van 1964 rijdt Rik dus zijn eerste Ronde van Frankrijk. "Er veranderde toen heel veel veur men. Thuis nie mir werken.

En ik was nog nooit van huis gewiest. Ik was eenentwintig in 1964, de jongste renner van de Tour.

Ik had toen as veurbereiding alleen nog mar kleine ronden gereeën. De ronde van Luxemburg, België en de ronde van Zwitserland. De ronde van Zwitserland duurde negen daogen. Ik hai nog nooit unne col gezien.

Bij den start van de Tour was ik hartstikke zenuwachtig. Nijdam won toen al unne rit. En ook Jo de Haan.

Ik was knecht. Ja witte, ik ree ut irste jaor nog mee unne reseveband om munne nek! Ik hai toen nog geen ervaring. Mos drinken

halen. Un café binnegaon en daor dan zo rap as ge kont, de koelkast leeghaolen.

We reeën dikwijls op slechte wegen en sliepen in slechte hotels. Mee drie of vier man op een kaomer. As ze nou aankomen, kunnen ze recht in un bus en onder den douche. Wij moesten irst soms nog twintig kilometer fietsen naar ut hotel. Die hotels stonden midden in de stad. 's Nachts was er op straot of op un plein in de stad altij iets te doen en ge dee gin oog dicht.

Drie uur veur de start aten we al biefstuk mee rijst. As ge lange ritten moest rijden, we hebben er zelfs eentje gereeën van mar liefst driehonderdelf kilometer, dan moeste

al om vijf uur opstaan, terwijl ge dikwijls nog gin oog geslaopen had.

Al die ploegen onder mekaor waren wel één grote vriendenclub. Ge laagt soms ok mee drie of vier verschillende ploegen in un hotel. As we aon ut fietsen waren, bleef ook iedereen correct.

Onderweg plassen wier mee z'n allen gedaon as er nie hard gereeën wier. Poepen konde zo regelen, dè ge da deed veur of nao de etappe. Ik weet nog dè dieën Engelsman, Michel Wright, nog eens diaree hai. We waren bijna bij de finisch. Hij dee zun broek naar beneeën en hij spetterde langs achteren,

(Idging in 1964 in Parijs. Von links naar rechts: Jo de Haan, Kees Haast, Henk Nijdam, Rik Wauters, Kees Pellenaar (foto Wil de Greef)

Ook de trouwe supporters van Rik waren in Parijs present

net as tegenwoordig unne gierton! Nou, die kreeg wel plaats toen in het peloton! En dan te weten da we toen drie, vier daogen mee dezelfde broek en trui moesten doen.

De contacten mee ons José verliepen ok nie altij gemakkelijk. As ze men eens wou bellen, mos ze naor ut Bels gemintehuis naor de telefooncentrale mee die pluggen, witte wel. Eer ik dan in het hotel van boven de kaomer beneeën was, was de verbinding wir verbroken. Jacques Anquetil won den Tour. Nou, die maakte veul indruk op men. Die kos fietsen, ongelooflijk!

Het eerste jaor verdiende ik f 15.000,- aan prijzengeld. Vooral in dieën irste Tour was ik heel veul vermagerd. En toch at ik ontzettend veul. Bij het diner aten we afwisselend vlees, vis en veul groenten. Mar veural, veul, heel veul eten.”

In zijn eerste jaor als beroepsrenner werd Rik 3^e bij het Nederlandse kampioenschap. Rik

was echter niet alleen actief in grote rondes als de Ronde van Frankrijk en de ronde van Spanje, maar ook in klassiekers. De Ronde van Vlaanderen, Parijs - Roubaix en andere klassiekers. Het maakte hem niet veel uit klassiekers te rijden of grote rondes.

Cols beklimmen

“Ik ree in den Tour of in de Ronde van Spanje liever unne rit mee un paor zware cols, as den hele dag heuvel op en heuvel af. In het begin van de col hai ik het altij moeilijk. Op un gegeven moment kwaam ik dan in mun eigen ritme en dan ging het goed. Ik ree er dan nog veul voorbij. Den ene dag ging het beter as den aandere. Waarom? Da kunde nie verklaren. Wat is vorm? Vorm is denk ik, as alles in het lichaam optimaal functioneert. Bij de beklimning van de cols waarde mar wa blij as ge eens gedowen wier. Het irste Franse woord wa ik daor leerde was ‘poussez’ (duwen)!”

Karakteristieke courshouding van Rik in 1965

Rik is ook meer dan eens ten val gekomen. Heeft echter nooit iets gebroken. Een heel zware val maakte hij in de Tour van 1966 tijdens de afdaling van de Tourmalet.

“Het gebeurde nao unne klapbaand. Ik sloeg over de kop en glee wel 20 meter deur. Héél de vellen van mun lijf. Mijn shirt zaat vol gaoten. 's Nachts bleef da allemaol plakken aon de laokens. Toen kwaamen daor allemaal korsten op en was alles schoon droog. Mar toen kregen we den hele dag motregen en waren alle korsten er wir af. Jè Dré, wielrenners zen gin watjes.”

Supporters leven mee

Bij het einde van de eerste en de tweede Tour werd Rik door supporters met een bus in Parijs afgehaald. Thuis in Baarle werd die huldiging nog eens stevig overgedaan.

“Onder den Tour hadde er gin erg in hoeveel de meensen in Baol meeleeften. Toon Severijns was er natuurlijk ook bij in Parijs. Hij is altijd mijne trouwste supporter gewiest. Was er altij bij. Gaf drinken aon. Verzorgde men. Geweldig. In een criterium kwaam er eens un donderbui aon. Iedereen stond te schuilen. Mar Toon nie. Die stond langs de kaant van de weg mee un fiets. Ok Sooy Adriaensen stond altij veur men klaar.” In 1966 neemt Rik voor de laatste maal deel aan de Tour de France. Dat had vooral te maken met de toelating van kleine landenteams waarvoor Rik niet werd geselecteerd. Rik bleef toen nog fietsen bij een paar kleinere ploegen, o.a. Willem II.

Als je geen grote ronden meer rijdt, vallen volgens Rik de verdiensten ook terug. Uit de woorden van Rik valt duidelijk op te maken dat hij niet rijk is geworden van het fietsen.

Versterkende middelen

Het wielrennen is het laatste jaar erg negatief in het nieuws geweest als het gaat om dopinggebruik. Ik ben toch wel

nieuwsgierig hoe het er in zijn tijd aan toe ging. Rik: “Ik heb bij de amateurs nooit iets genomen. Bij de beroepsrenners ok niet. Men ploeggenoten zeeën tegen men in menne irste Ronde van Frankrijk, Rik, neem nou een hulpmiddel. Maar ik deei ut nie. Enfin, ik was negen dagen in mijn irste Tour de France aon het fietsen. Zonder wa. Maar ik wier maoger, maoger! Veur den irste bergrit komt er iemand van de ploegleiding bij men op de kaomer. Hij zee: as gij morgen geen hulpmiddel pakt, dan bende gij morgen thuis! Nou, ik kreeg un hulpmiddel. Het was un pilleke wa de mensen van hunne dokter kregen veurgeschreven om af te vallen as ze te dik waren. Mar ik zag deur da hulpmiddel minder af. En witte, het mocht toen nog wel. Mar toen Tom Simpson dood viel, toen was het afgelopen. Toch bleef iedereen in de ploeg da zelfde hulpmiddel slikken. Ik ok. Ok in de twee volgende rondes. Mar toen kwamen er meer controles. Mar alleen de ploegleider en de renner wisten wie gecontroleerd wier. De pers wier er buiten gelaoten.”

Ik vraag hem wat hij vindt van de hedendaagse dopingperikelen. Rik: “Het is moeilijk. Moeilijk om unne tussenweg te vinden. Ik vind as ge zulke onmenselijk zwaore inspanningen mot doen, da ge dan iets zou moeten kunnen gebruiken. Er staon dingen op de dopinglijst die unnen gewone meens pakt as ie verkouwen is! En dat is dan veur renners verboden. Het is un bietje te streng. Mar as ge het gelijk vrij laot, dan gebeuren er misschien wir dingen net as vruger. Ze willen nou de Rondes korter gaon maoken. Mar dan is het ginne Ronde van Frankrijk mir. Da wordt dan het einde van de Ronde van Frankrijk.”

Stoppen als beroepsrenner

In 1969 neemt Rik de beslissing om te stoppen als beroepswielrenner. Hij is dan nog maar

De Televizierploeg in 1965 onder leiding van Kees Pellenaars (2e links is Rik)

achtentwintig. “Eigenlijk ben ik gestopt omdat ik het aon munne lever hai. Aftrainen heb ik nie echt gedaan. Wel ben ik nog wa blijven fietsen mee mannen van wielclub Tourmalet. Ik ben er wel van overtuigd da ik meer hai kunnen bereiken as wielrenner, as ik mun carrière langzaomer hai opgebouwd. Ik hai eigenlijk as amateur meer kleine ronden motten rijden. Ik denk det ik me in de Tour geforceerd heb. Nou praoten ze er over om pas naor de Tour te gaon as ge zes- of zeuventwintig bent. Toon Severijns hee eens uitgezocht da ik den enige ben gewiest die mee z’n drieëntwintig, al drie Tours hai gereeën.

As ik opnieuw zou kunnen beginnen was ik langer amateur gebleven. Toon Siemons was er ok ginne veurstander van da ik al meteen de Tour ging rijden. Nie dat ik dan unnen topper zou zijn geworden. Mar er had gegarandeerd meer in gezeten.”

Al een tijdje voor Rik stopt met wielrennen, zijn José en hij begonnen met de uitbating van café de Tourmalet. Maar dat ging niet samen met fietsen.

José vult een korte stilte op met de opmerking: “Het is wel zo iets speciaals, dieën Ronde. Hij fietst hum nog dikwijls in zijn dromen.”

Oud-collega's als Huub Zilverberg en John van Tongerlo ziet hij nog regelmatig. En met de Acht van Chaam ziet hij z'n oud-collega's bijna allemaal.

José en Rik gaan ook nog regelmatig naar cursussen kijken. Binnenkort reizen ze af naar Italië om daar de zoon van oud-wielrenner Johan van der Velde als coureur aan het werk te zien. Met Johan van der Velde zijn Rik en José al dertig jaar bevriend.

Hobby's

De laatste jaren heeft Rik wat in de bouw gewerkt en varkens gemest. Maar hij zorgde er altijd wel voor dat er voldoende tijd overbleef voor zijn grote hobby als duivenmelker en om naar wielervedstrijden te gaan kijken.

"Op het moment gaat ut wa minder mee mun duiven. Een paor jaor geleden is mun beste duif bij de kooi gepakt deur unne roofvogel.

Un tedje terug zijn er wir vier gepakt. In het seizoen goi ik iedere week vliegen. Breng ze dan naor Olympia. Het liefste doe ik mee aon die lange vluchten vanaf St. Vincent. Da is wel zo'n duzend kilometer."

Baol

Dat Rik Wouters verhuist naar een plaats buiten Baarle, zal niemand meemaken. Daar is Rik heel stellig over.

"Natuurlijk, ge wit nie beter, mar toch. Ik ben al op veul plakken gewiest mar zeg altij, het is nergens beter as in Baol."

Samen gaan ze graag een stukje fietsen. Maar ook José heeft een eigen fietsclubje. En zowel José als Rik hebben een kaartclubje.

Rik: "Vruger dee ik dat bij Margriet van Loon. En Slofke dee ok altij mee. We deeën nie rikken, mar wippen. Ik speul mee Fik Joosen, Bertha van Loon en Joske Versmissen."

Ondertussen heeft Rik al wel een paar keer voor zijn hart in het ziekenhuis gelegen. Hij heeft volgens de specialist een sporthart, maar problemen ondervindt hij er niet van.

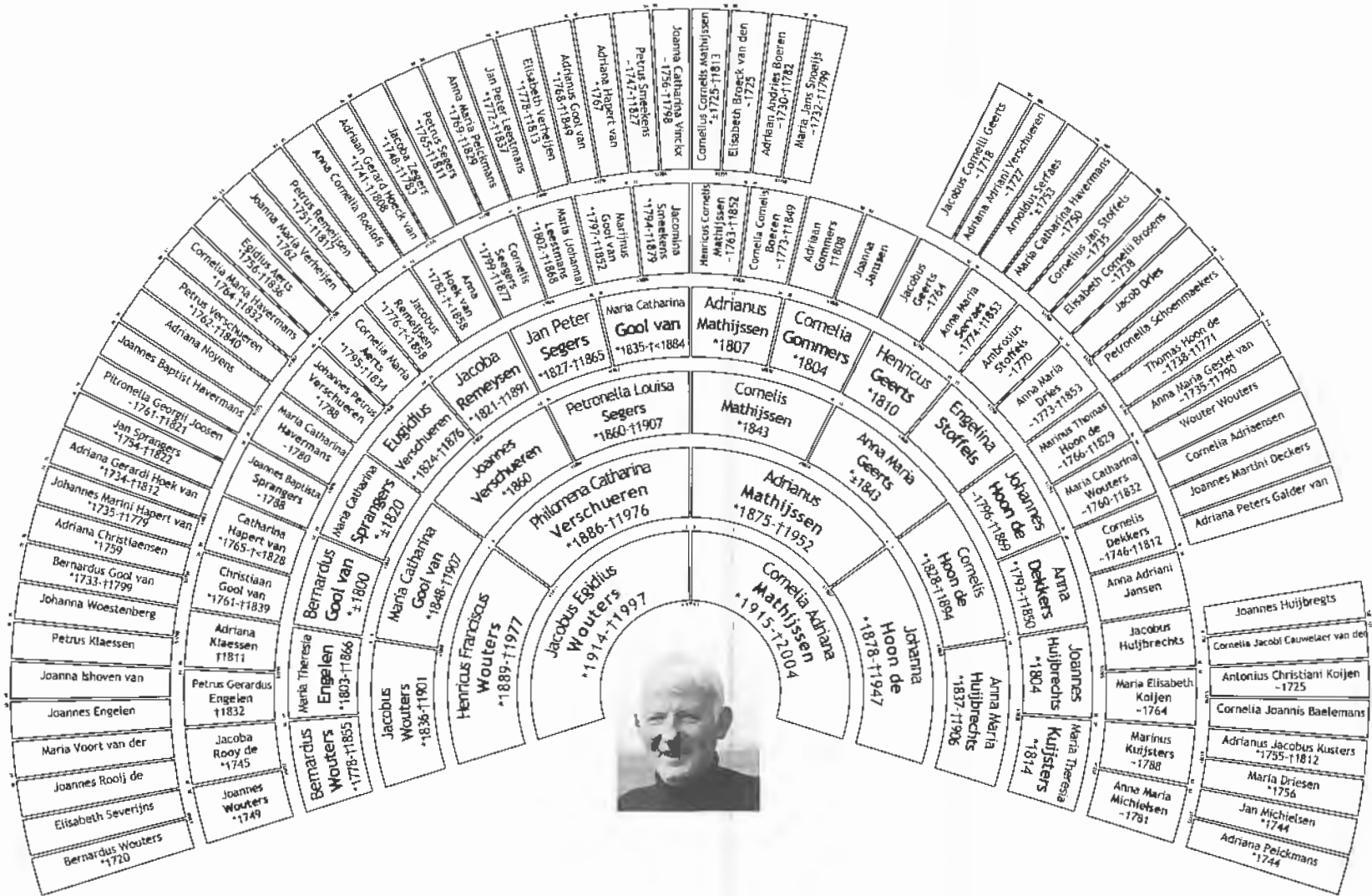
Rik: "We hebben het wel zo goed samen."

José en Rik kijken elkaar enkele ogenblikken vertederend aan. Het zit wel goed tussen die twee.

Afscheid

Het was een waar genoeg om met jullie aon de praot te zijn. Ik denk dat bij het lezen van dit interview ook bij veel leden weer nostalgische gedachten van ruim veertig jaar geleden terugkomen. Dank zij Rik hebben we nu een beetje in de keuken van de wielersport kunnen kijken. Namens alle leden van Amalia danken wij jullie voor dit fijne, openhartige gesprek. Wij hopen dat jullie samen nog heel veel jaren kunnen genieten van het leven. Het ga jullie goed!

Stamboom van Rik Wouters

Unne Baolse kempel

Piet van der Flaes

In de jaren 1950 tot 1960 waren er heel wat mensen uit Baarle die in de kolenmijnen gingen werken. Ik denk toch zeker een man of tien. Ik was er daar ook eentje van. Ik denk dat er van die tien praktisch niemand meer leeft. Er werkten in die tijd veel Nederlanders in Belgische mijnen omdat de kinderbijslag daar vier keer zo hoog was. Maar het moet gezegd, de verdiensten waren er ook goed.

Luik, Waterschei en Houthalen

Ik heb in de mijnen gewerkt van 1950 tot 1953. Achtereenvolgens in Luik in de Saint Nicolas-mijn, dan in de André Dumont-mijn in Waterschei en tenslotte in de mijn van Houthalen. In de mijn van Saint Nicolas werd nog met paarden gewerkt. Die moesten daar kolenwagens trekken. Heel de week zaten ze onder de grond. Op zaterdag kwamen ze naar boven en hadden een paar dagen rust. En op maandag gingen ze weer voor vijf dagen naar beneden.

Ik koos voor het beroep van mijnwerker omdat het werk als boerenknecht steeds minder

Een vermoeid ogende mijnwerker

Piet van der Flaes

werd. De Marshallhulp was namelijk voor de boeren op gang gekomen. En dat betekende onder andere dat ieder boerenbedrijf met een zekere omvang, recht had op een tractor, een ploeg enzovoort.

Toen ik in de mijn in Luik werkte, verbleef ik in een klooster bij Duitse nonnen. En daar waren meer jongen mannen die in de mijn wilden gaan werken. Toen ik later in Waterschei en Houthalen kempel werd, gingen we vanaf Baol-Grens met oude bussen daar naar toe. Het waren verschrikkelijk krakkemikkige bussen. Rammelden langs alle kanten. Rond half een 's middags werden we aan de Grens door de bus opgepikt.

Er werd in drie ploegen gewerkt. Ik begon met de ploeg van 2 uur 's middags tot 10 uur 's avonds. Het duurde al een uur voor je beneden was. Je moest er namelijk eerst te voet naar toe en dan nog met de lift naar beneden. In die lift zaten we met een man of tien en suisden dan snel naar beneden. Maar dan was je er nog niet. Eenmaal met de lift beneden, moest je nog via twintig ladders van elk twintig treden nog verder afzakken.

Heet!

Ik droeg een lantaarn in mijn hand. Maar als die lantaarn begon te flikkeren, moest je rap weg zien te komen. Dat betekende namelijk dat er gas in de buurt was.

Het was onder de grond ontzettend zwaar werk. Als je dan 's avonds vijf minuten in de bus zat, stiep je al. Zo moe was je. Je zal het niet geloven, het was daar beneden liefst vijftig graden warm. Zweten! We zaten er op een diepte van ruim 1.000 meter. Hoe dieper dat je komt, hoe warmer dat het wordt en hoe moeilijker het is om er verse lucht in te pompen. In Nederland was een verbod om dieper te gaan dan 600 meter.

Daar beneden wemelde het van de gangen. Er was ook heel veel luchtdruk vanwege de lucht die er werd ingeblazen en uitgezogen.

Vervelende Italiaanse collega

In het begin werkte ik met een Italiaan. Die werd betaald per m³. Hij kende maar één woord en dat was 'avanti'. Dat betekende 'vooruit'. Ik moest de kolen afvoeren die hij er uit boorde. Het stofte er verschrikkelijk en toch hadden we geen mondkap op. In die kolenmijnen was maar een ding belangrijk: productie. Ik werd die brute Italiaan op een gegeven moment kotsbeu. Toen heb ik maar eens met mijn kapmes voor zijn neus gezwaaid. Toen ik ook nog met mijn vinger over zijn keel ging, wist hij wel dat hij met mij geen grappen moest uithalen.

Je zult het niet geloven, maar er werkten niet minder dan zeventenzestig Nationaliteiten in de mijn van Houthalen.

Het was ook mijn taak om jonge mannen die graag mijnwerker wilden worden, te begeleiden. Ik nam er wel eens twaalf mee naar beneden. Maar eenmaal op de plaats waar gewerkt moest worden, waren er soms nog maar twee over. De rest had het dan al gezien en was al weer naar huis!

Als je daar beneden was, moest je ontzettend veel drinken. Drinken van de mijndirectie kreeg je niet. Ik had een paar liter koffie bij, die ik thuis had gezet. In Houthalen had de plaatselijke middenstand

wel voordeel bij de mijnen. Zo waren er wel vijftig frietkotten en ook een hele hoop zaakjes waar drank te koop was. Want na een dag hard werken, wilde dat er allemaal wel in bij de kompels.

Niet iedere mijn is hetzelfde

Er was een groot verschil in de mijnen. Ze waren lang niet allemaal hetzelfde. In de Luikse bekken was de hoogte van de kolenlaag maar veertig centimeter. Dat betekende dat je heel veel werk had met het verwijderen van de stenen boven en onder de kolenlaag. Maar de kwaliteit van de kolen was daar superieur. Boven stonden de vrachtwagens al klaar om die kolen te vervoeren. In de Kempen waren er mijnen, waar de kolenlaag liefst drie meter hoog was. Maar die lagen waren in de loop van de jaren niet goed samengeperst en daardoor waren die kolen van mindere kwaliteit. Die kolen gingen naar de industrie en naar de armere mensen. Houthalen waar ik dus ook gewerkt heb, was een heel moderne mijn. Die was pas in de jaren dertig opgezet.

Als je klaar was met werken, ging je douchen. Nou, dat was ook iets aparts. In het half duister had je je gedoucht, maar dan zag je er af en toe nog uit als een halve Koreaan.

Smokkelen is gezonder

Wat ik er geleerd heb is zelfstandig te zijn. Initiatieven te nemen. En dat is in je leven nooit weg.

Ik ben er mee gestopt, op de eerste plaats omdat het er niet gezond was. Als ze nou een foto maken van mijn borstkas en longen, zeggen ze, vijftig jaar na dato, jij hebt in de mijnen gewerkt. Maar op de tweede plaats dacht ik, ik ga maar boter smokkelen. Dat is veel gezonder dan daar in die troep onder de grond te werken. En het levert ook nog een mooie cent op!

Strodekkers en klompenmakers in Baarle

André Moors

Ook deze keer heeft mijn speurtocht naar informatie over de vroegere strodekkers en klompenmakers in Baarle heel veel interessante informatie opgeleverd. Al die mensen met wie ik heb gesproken ben ik veel dank verschuldigd. Ik heb genoten van het enthousiasme van al die mensen om mee te werken aan dit artikel. Ofschoon er vroeger niet veel foto's werden gemaakt, zijn er toch nog uit oude schoenendozen tevoorschijn gekomen. Een aantal is er in dit artikel geplaatst.

Een speciaal woord van dank is op zijn plaats aan het adres van Jac Laurijssen van de Alphenseweg. Hij schonk onze vereniging al het klompenmakergereedschap van zijn aom Jaon Laurijssen (Jaon van den Dekker). Ook danken wij Marie Oomen-Laurijssen uit Ulicoten die ons gebruiksvoorwerpen schonk die vroeger eigendom zijn geweest van haar grootvader, destijds strodekker in Ulicoten.

In dit artikel komen eerst de stro- en rietdekkers aan bod. Daarna de klompenmakers. In het vroegere Baarle kwamen deze beroepen relatief veelvuldig voor. Waarschijnlijk meer dan uit dit artikel blijkt.

Stro- en rietdekkers

In Baarle en omstreken werden daken vóór de Tweede Wereldoorlog meestal half gedekt met stro en half met riet. Hoe slechter de rogge gegroeid was, des te steviger was het stro. Het stro kwam meestal van de boeren zelf waar strodekkerwerkzaamheden verricht moesten worden. Na de oogst werden van het stro stromijten gemaakt. In Castrelré werden die 'vijmen' genoemd. Als het zover was zeiden de boeren daar tegen elkaar: "Kom, we gaon mar wir us unne vijm zetten."

Het stro werd in de winter geschud, zodat het fijne stro overbleef. Omdat in het stro geen schom (wild gras) mocht zitten, werd het daarvan ontdaan door het door een paar rieken of door een hekel (balk met opstaande pinnen) te halen. Zou dat niet gedaan worden, dan kreeg je veel last van muizen op het dak.

Ons lid Herman Boeren uit Ulicoten kan zich nog herinneren hoe het strodekken globaal in

zijn werk ging. Herman: "Het belangrijkste gereedschap voor een stro- of rietdekker was een drijfplank, een bindhaak, een draadtang, een groot mes om de strobanden los te snijden en haken om een boom in te leggen (steunhaken). Het eerste wat de strodekker deed bij een nieuw dak, was het aanleggen van een 'spreidlaag'. Dat

Een paar vijmen (stromijten) van Corneel Aarts aan he Groeske in Castrelré. De foto is gemaakt in de vijftiger jaren

Joannes Laurijssen (Pro van den Dekker),
trodekker uit Ulicoten

gebeurde op de daklatten. De spreidlaag kon zowel van riet als van stro zijn en was net zo lang als het stro lang was. Er werd altijd zuiver stro (geschud stro) gebruikt. Als de spreidlaag was bevestigd, kon men beginnen met het riet- of strodekkeren. Latten werden op de juiste afstand op de sporen (spèren) bevestigd. Dat wil zeggen op een afstand van ongeveer 25 cm. Op de spreidlaag werd een flinke strolaag gelegd. Dan werden zogenaamde leggèerden verwerkt. De boer, van wie een dak moest worden gedekt, maakte die leggèerden door lange takken uit

een heg te kappen en te ontdoen van alle zijtakken. Tegenwoordig worden die takken vervangen door ijzerdraad. Als bindmateriaal gebruikte men vroeger griendtwijgen.

Op elk knooppunt werd de strolaag vastgezet, door die stevig aan te drukken met de drijfplank. Dat gebeurde met kracht via de schouder van de dekker.

Met een griendtwijg of ijzerdraad, die met behulp van de bindhaak door de laag stro werd gestoken en weer teruggehaald, werd het stro vast geknoopt.

Als de twijg of draad teruggehaald en goed bevestigd was, kon de volgende laag stro gelegd worden. Kleine bussels stro werden dan één voor één via de trapleer naar het dak gebracht.

De afwerking van de nok werd vroeger met grasplaggen gedaan, maar ook met stenen nokvorsten."

Wie waren er strodekker in Ulicoten?

Joannes Petrus Laurijssen (bijnaam Pro van den Dekker) uit Ulicoten was strodekker. Hij werd geboren in Ulicoten op 27 juni 1856 en overleed 19 juni 1927. Op 26 augustus 1893 trouwde hij met Petronella Verhoeven. Pro woonde aan de Chaamseweg Hazenberg 5 in Ulicoten (in het huis waar nu Ad Rijvers woont).

Marie Oomen-Laurijssen uit Ulicoten is een kleindochter van Pro. Marie: "Grootvader Pro kwam uit een echte dakdekkerfamilie en werd daarom Pro van den Dekker genoemd. In de zomer maakte hij riet- en strodaken op boerderijen en schuren. En in de winter maakte hij klompen. Dat was allemaal handwerk. Als Pro tijdens het werken op het dak wilde roken, gebruikte hij een pijp met dekseltje waarin gaatjes zaten. Dat was om brand te voorkomen.

Zijn eigen huis heeft hij gedekt met buntgras en dat is kort daarna afgebrand. Toen was zijn vrouw (de grootmoeder

Deze pijp met dekseltje rookte Pro van den Dekker tijdens het strodekkeren

van Marie) in verwachting van de jongste dochter. Ze hadden drie meisjes en zeven jongens. Na de brand heeft de pastoor van de Bernardusparochie een ‘omhaling’ laten doen. Niet voor geld, maar voor meubels, keukengerei, beddengoed, enzovoort. Grootvader was nooit ziek, maar op een zondagmiddag zakte hij in elkaar en was dood. Grootmoeder heeft nog vele jaren geleefd en is in 1952 overleden op de leeftijd van 83.”

Op de Maaykant (daar waar nu camping Ponderosa is gevestigd), woonde Cees Laurijssen (Cees van den Dekker). Volgens ons oudste lid, Charel Jacobs, is Cees omstreeks dezelfde tijd geboren als Joannes Laurijssen (Pro van den Dekker). Cees deed veel klusjeswerk, zaagde bomen en was strodekker. Charel kan zich nog herinneren dat Cees verschillende zonen had, waaronder Jaoneke en Jan.

Cees en Joannes werkten als strodekkers veel samen. Ze waren neven van elkaar.

Strodekker Jan van de Lisdonk uit Baarle

Jan van de Lisdonk van den Tommel is jarenlang een zeer bekende strodekker geweest. Ik sprak over Jan met zijn dochters Miet Laurijssen- van de Lisdonk en Leen Wens- van de Lisdonk. Miet en Leen vullen elkaar aan bij het ophalen van herinneringen van vroeger.

“Onze pa is op den Tommel geboren op

22 mei 1891 en overleed op 9 juli 1973. Hij was getrouwd met Josephina Sprangers. Die werd geboren op 21 maart 1898 en overleed op 28 juli 1980.

Bij ons thuis waren er zes kinderen. Héél zijn leven lang was onze pa stro- en rietdekker. Toen hij zeventig was, deed hij dat nog.

Miet en Leen, dochters van Jan van de Lisdonk

het geschilderde huisje van de fam. v.d. Lisdonk op de Tommel

Onze pa had het vak geleerd van zijn vader. Hij ging dan ook al heel jong met opa Toon (Toon van den Dekker) op pad om dekkerwerkzaamheden te verrichten.

Opa Toon werd geboren op 11 februari 1860 en overleed op 12 september 1939. Hij was getrouwd met Catharina Bluekens uit Hilvarenbeek. Opa maakte ook bijenkorven en allerlei manden.

Ofschoon het bij ons thuis geen vetpot was, kwamen we niks tekort. We hadden ook altijd een varken en een paar kippen voor de slacht.

Onze pa kreeg per uur betaald. En hij maakte ontzettend lange dagen. Van 's morgens heel vroeg tot 's avonds heel laat. Iedere dag ging hij op zijn fiets naar de boeren, met al zijn dakdekkersgereedschap op zijn rug gebonden.

Onze Antoon heeft heel even met onze pa meegewerkt. Maar die kreeg al snel een baan bij de Volt in Tilburg. Onze Antoon overleed al heel jong. Eigenlijk heeft onze pa altijd

alleen gewerkt. Het was wel zo dat de boeren waar een dak gedekt moest worden, altijd meehielpen.

In de zomer, als de rogge was geoogst, maakte onze pa ook vimmen (ronde hopen stro). De hopen stro werden dan afgedekt met een dakje van griendhout. Zo bleef het stro goed bij elkaar en werd het niet nat.

In het najaar ging onze pa riet kappen in de buurt van Geertruidenberg. Hij ging daar op zijn fietsje naar toe. Niet te geloven! Het door hem gekapte riet werd dan later door iemand anders thuis gebracht.

In de wintermaanden ging hij met Stan Poels houthakken in de bossen. Daar werd dan mijnhout van gemaakt."

Ik vraag Miet en Leen of hun vader ooit van het dak is gevallen. "Nee, dat is gelukkig nooit gebeurd. Hij was ook nooit ziek. Hij

Dakdekker Jan van de Lisdonk aan het werk

Zoon Antoon maakt een strodakje voor een tuinhuisje

of zijn duifjes nog niet terug kwamen van de vlucht.

Onze pa en ons moeder waren ook heel gelovige mensen. Onder Bels was er iedere Eerste Zondag van de maand een Heilige Mis voor de mannen van de Bond van het Heilig Hart. Daar mochten alleen mannen naar toe. Die mannen hadden van de kerk een kaart gekregen, die dan na het kerkbezoek afgestempeld werd.

Ja, wij kijken echt mee heel veel plezier en dankbaarheid terug naar onze jonge tijd en naar onze ouders. Wij hadden het goed thuis."

De andere zus van Miet en Leen, Liza, heeft nog wat strodekkersgereedschap op zolder liggen, waarmee haar vader Jan en zijn zoon Antoon hebben gewerkt (zie foto).

Volgens Marcel van Tilburg van de Reuth heeft Jan van de Lisdonk in 1964 onder andere gewerkt aan het dak van

ging elke dag werken. Hij had altijd wel veel last van tandpijn en dan hadden wij medelijden met hem. Toen hij tachtig was, moest zijn been er af vanwege de suiker. Onze pa was een heel goede, zachte man. Gromde nooit. Ons moeder was de baas thuis.

Op zondag rookte onze pa een sigaretje. En als hij met zijn bijen bezig was, rookte hij een pijp. Hij was ook een echte duivenliefhebber. Op zondag kon hij uren buiten staan te kijken

Enkele oude gereedschappen van dakdekker Jan v.d. Lisdonk

de woning Reuth 1. De toen 14 jarige Marcel hielp hem mee.

Volgens Charel Jacobs dekte Jan ook veel daken in Ulicoten. Omdat Jan duivenmelker was, net zo als Charel, spraken zij samen veel over de duiven.

Charel kan zich nog goed herinneren dat hij bij zijn boerderij op de Maaykant schoven stro klaar legde voor Jan. Met die schoven werd vervolgens het dak van de Vlaamse schuur van Charel gedekt.

Herman Boeren heeft ook meegeholpen met Jan van de Lisdonk. Jan was volgens Herman een ontzettend aardige man en een harde werker. Soms deed Jan van die typische droge uitspraken, bijvoorbeeld als hij bij de familie Boeren 's middags mee at. "De soep is mar zout, dunkt men...." Of een ander keer: "De soep is mar koud, dunkt men...."

Strodekker Louis Aerts uit Castelré

Op het adres Groeske 11 woont nu Stan Aerts. Stan is de zoon van Louis Aerts. Louis werd geboren op 27 november 1921. Hij overleed op 4 augustus 2005.

Stan: "Onze pa was boer van beroep. Maar eigenlijk had hij overal verstand van. Hij pakte dan ook van alles aan. Zo weet ik dat hij op verschillende plaatsen in Castelré daken met stro heeft gedekt. Hij heeft bijvoorbeeld het dak van de woning waar nu mevrouw Quadens woont, hier schuin tegenover, vroeger met stro gedekt."

Vic Boeren is in 1955 (bijna 70 jaar oud) aan het 'haren'

Klompenmakers

Voor zover mij nu op basis van de gevoerde gesprekken bekend is, waren er in Castelré, Ulicoten en Baarle verschillende klompenmakers. Een enkeling deed dat voor de kost. De meeste andere waren boer en deden het klompen maken er bij voor familie en soms voor vrienden en bekenden.

Klompenmakers uit Ulicoten

Op de Maaykant in Ulicoten woonde Guust van Steen. Hij was volgens Charel Jacobs

lichamelijk gehandicapt en was ongehuwd. Hij maakte klompen, maar ook manden.

Ook Jefke Sommen van de Heikant zou volgens Herman Boeren klompenmaker zijn geweest.

Volgens Jac Laurijssen van de Alphenseweg in Baarle was ook Jan Peeters (Jan Christ) van de Armeshof klompenmaker.

Ook de vader van Herman Boeren, verstond het vak van klompenmaker.

Vader Vic werd geboren op 24 februari 1887. Hij overleed op 5 mei 1964. De vrouw van Vic heette Mieke Bax. Vic en zijn vrouw Mieke kregen zeven kinderen. Vic was boer, maar ook verzekeringsagent. Bovendien maakte hij dus klompen.

Herman Boeren kan zich nog heel goed herinneren hoe zijn vader klompen maakte. "Eerst werd een boomstam, meestal van een populier of wilg, verzaagd in moten van ongeveer 45 à 50 cm. In wilgenhout en populierenhout kan gemakkelijk gesneden

worden en dat hout klieft niet zo snel. Dan werd een moot gekloofd in vier tot acht stukken, afhankelijk van de dikte van de boom.

Vóór ons vader begon met klompen maken, werd de maat van de voet opgemeten. Hij maakte dan een maathoutje.

Dan kapte onze vader uit het stuk hout met een kapmes al een vorm van een klomp. Die klompvorm klemde hij daarna in een zogenaamde klompenbok (een soort werkbank van hout). Op die klompenbok werd de klomp vastgezet met verschillende houten spieën.

Met een zogenaamd 'krammes' werd het model van de klomp verder vorm gegeven. Dan werd met een uitgeholde bijtel (guts) het binnenste van de klomp (het voetbed) gemaakt. Vader sloeg daarvoor met een houten hamer op de guts.

De volgende handeling was het boren met een lepelboor. Daarna werd met een groot snijmes aan een lange steel het model van de zool gemaakt.

Tenslotte werd de klomp afgewerkt. Soms met een schilderwerkje. Onze Jan hielp hem dan wel eens mee."

Vader Boeren had volgens Herman wel vijftien verschillende klompenmessen en andere gereedschappen om klompen te maken.

Meestal maakte Vic klompen voor zijn gezin en verdere vrienden en familie. "Bij dagelijks gebruik gingen de klompen ongeveer drie maanden mee. Bij nat weer versleten de klompen echter sneller. Onze vader

Twee gereedschappen van Vic Boeren: de guts (uitgeholde bijtel) en het hielmess

maakte trouwens ook af en toe aangepaste klompen voor afwijkende voeten. Vader was erg sociaal. Bij mijn weten vroeg hij nooit geld voor de door hem gemaakte klompen. Leuk is ook nog wel te vertellen dat Jan Josten, voor hij in 1946 emigreerde naar Frankrijk, bij onze pa kwam leren hoe klompen gemaakt moesten worden.”

Klompemakers uit Baarle

Ik sprak uitgebreid met Jac Laurijssen van de Alphenseweg in Baarle. Hij is een zoon van Jef Laurijssen uit de Bosstraat in Ulicoten. Vader Jef had een broer, Jaon (Jaon van den Dekker). Jaon werd geboren op 29 april 1887 aan de Chaamseweg Hazenberg in Ulicoten. Hij was getrouwd met Cornelia Verschueren. Jaon overleed op 1 december 1968. Vanaf de jaren 1935 woonde hij op Nijhoven in een zeer oud boerderijtje (zie foto). Dit boerderijtje stond op het huidige perceel van Aalt Kraaijenhof. Jaon heeft ook nog op de Reuth gewoond, het eerste huis vanaf de Hoogstratensebaan links. Dat huis is later afgebrand.

Jac Laurijssen: “Jaon werkte een aantal jaren bij Loos in de Dorpsstraat in Ulicoten.

Klompemaker Jaon Laurijssen toen hij tussen de 50 en 55 jaar oud was

Loos woonde in een huisje annex winkeltje, net voorbij de Kneut. Er werden fietsen en kruidenierswaren verkocht. Ook werden er volop klompen gemaakt voor de verkoop. Vooral lage klompen met een leertje van boven. Jaon was bij Loos hele dagen als klompemaker in de weer. Het was hard werken. Zelfs in de winter werkte Jaon zich in het zweet. Waarschijnlijk is Jaon vanaf het moment dat hij getrouwd is, op de Reuth gaan wonen. Toen hij op Nijhoven woonde, heeft hij nog hooguit voor zichzelf klompen gemaakt. Het oude boerderijtje op Nijhoven was van de ouders van zijn vrouw (Verschueren).

n dit oude boerderijtje op Nijhoven (al lang afgebroken) heeft Jaon Laurijssen gewoond

De klompenmakers van vóór de Tweede Oorlog maakten vrijwel allemaal lage klompen. Direct na de Tweede Oorlog werden hoge klompen populair en was het stilletjes aan gedaan met de vooroorlogse klompenmakers.

Jaon was heel degelijk, serieus, trad niet op de voorgrond. Hij was een harde werker.

Vóór het overlijden van Jaon heb ik al het gereedschap wat nodig was om klompen te maken, van hem gekregen. Ik schenk al het gereedschap van Jaon nu met alle plezier aan de Heemkundekring, want ik denk dat alles dan op de goede plek is.

Ik weet trouwens nog hoe Jaon al zijn gereedschap vlijmscherp hield. Hij legde dan een latje hout van zo'n vier bij dertig centimeter een dag lang in het water. Dan haalde hij het kletsnatte stukje hout uit het water en smeerde daar direct heel gelijkmatig leem over heen. Dat liet hij

dan drogen. Als alles goed droog was, werd zijn gereedschap daarop gewet (scherp gemaakt)."

Volgens de toenmalige overburen, Janus Staes en broer Leon, kwam Jaon vaak bij hen op bezoek. Beiden weten te vertellen dat Jaon geen kinderen had. Hij praatte tegen hen nooit over het klompenmakervak. Volgens Janus en Leon en buurman René Verschueren heeft Jaon een aantal jaren als boerenknecht bij Guust Pelkmans gewerkt.

Ook Aalt Kraaijenhof en zijn vrouw hebben Jaon nog goed gekend. Ook volgens Aalt was Jaon een bescheiden, aardige man. Hij had goede contacten met de familie Staes en kwam er geregeld buurten. Overdag kwam hij er meer dan eens een bakske koffie drinken. Dochter Nelie Staes deed op het laatst nog de was voor Jaon en zorgde er voor dat hij warm eten kreeg.

Klompenmakers uit Castelré

Volgens Marcel Gulickx en Wies Peeters-Aerts van het Groeske uit Castelré, was ook Jan Geerden klompenmaker. Hij woonde destijds op de Schootsenhoek, daar waar nu Guust Mertens woont. De man van Wies, Neel, woonde naast Jan Geerden.

Jan Geerden had een paar koetjes en een paar varkens. Hij maakte 's winters flink wat klompen, ook voor andere mensen. Hij was daar altijd mee bezig in de achterbouw van de woning. Neel heeft nog meegemaakt dat Jan

Een foto van het gezin Aerts aan het Groeske, gemaakt in 1917. Bovenste rij van l. naar r.: Corneel (de vader van Wies), Jaak (Kopke), Jef en een schoolmeester uit Antwerpen. Onderste rij van l. naar r.: Kee, graatvader Frons, grootmoeder Jaanne en Lien. Dochter Marie ontbreekt op de foto

Corneel Aerts en zijn vrouw Anna Verschuieren in 1970 naast de ouderlijke boerderij op het Groeske (nu eigendom van mevr. Quadens)

daar klompen aan het maken was.

De vrouw van Jan Geerden heette Joke Christiaansenen kwam ook van Castelré. Het waren zeer katholieke mensen. Ze hadden drie dochters, waarvan er twee non waren in het klooster van Dongen. De drie zussen zijn inmiddels overleden.

Wies Peeters-Aerts is een dochter van Corneel Aerts, geboren 1 augustus 1888 en overleden op 10 september 1967. Haar moeder heette Anna Verschuieren. Zij werd

geboren op 22 januari 1892 en overleed op 5 september 1973. Wies woonde jarenlang met haar ouders en haar broer Guust in de hoeve die nu eigendom is van mevrouw Olga Quadens.

Vader Corneel was boer en maakte klompen en manden voor zijn eigen familie. Hij deed dat in de winter, vooral in de avonduren. Volgens Wies vond hij het plezierig werk.

“Onze vader maakte in huis de klompen, vlak bij de warme kachel. Onze Guustenikspeelden dan met de houtkrullen. Overdag werkte hij de klompen af. Hij zette er dan figuurtjes op. Het hout dat hij voor de klompen gebruikte, werd gewonnen uit oude wilgenbomen.

Ik weet ook nog heel goed dat onze vader veel later met een

De 75 jaar oude zondagse klompen van de moeder van Wies

Corneel maakte voor zijn vrouw Anna. Het waren volgens Wies 'zondagse' klompen.

Wies Aerts bij het klompenmakersgereedschap van haar vader Corneel

bijlste aanmaakhout voor de kachel hakte. Het was niet om aan te zien, zulke dunne splinters hout als hij kon hakken zonder zijn vingers te raken! En dan te weten dat hij toen heel slechtiend was," aldus Wies.

Even gaat Wies weg en komt dan terug met de ongeveer 75 jaar oude klompen die vader

Jaak (Kopke) Aerts, was een oom van Wies Peeters-Aerts. Ofschoon vaak verteld wordt dat hij ook klompen maakte, is dat volgens Wies niet juist. Hij was fietsenmaker.

De voorouders van Janus Delahaut

Werkgroep Genealogie

In de vorige Van Wirskaante (jaargang 22, nr. 1), hebt u een artikel kunnen lezen over de vroegere sigarenfabriekjes en sigarenmakers in Baarle. Onderdeel van het artikel was een interview met de 83-jarige Janus Delahaut, sigarenmaker in zijn sigarenfabriekje 'Baarl's Roem' in de Roosakkerstraat in Baarle. Janus heeft tijdens het interview ook nog wat verteld over zijn ouders en grootouders.

Onze werkgroep 'genealogie' heeft naar aanleiding van het interview met Janus, nog wat nader onderzoek gedaan naar zijn familie.

Uit dat onderzoek is gebleken dat Lambertus Diogenes Delahaut de opa was van Janus. Opa Lambertus werd geboren in Antwerpen. Als hij 32 jaar oud is, trouwt hij in Baarle-Nassau

op 17 mei 1881 met Cornelia Wouters. Cornelia Wouters was de dochter van Petrus Josephus Wouters en Elisabeth van Hoek.

Opa Lambertus was een zoon van Denis Delahaut en Victoria Emprunt.

Janus Delahaut

Archeologie in Zondereigen (1)

Herman Janssen

Sinds 2004 loopt in Zondereigen een succesvol archeologisch onderzoek, waarbij door middel van oppervlaktevondsten oude woonplaatsen gelokaliseerd worden. Niet-begroeiende percelen worden systematisch belopen in banen met een onderlinge afstand van ongeveer zes meter, een methode die oppervlaktekartering genoemd wordt. Voor alle duidelijkheid: de heemkundige werkgroep Zondereigen voert geen graafwerkzaamheden uit. Er worden alleen voorwerpen opgeroep die zich aan de oppervlakte bevinden.

Aanleiding

In 2001 vierde de Zondereigense gemeenschap haar 750-jarig bestaan. Dat feestjaar was gebaseerd op de allereerste schriftelijke vermelding, in 1251. Volgens de legende van de Vikinghoofdman Gelmel is Zondereigen veel ouder, een bewering die ondersteund wordt door recente archeologische vondsten. In 2004 heeft het archeologisch adviesbureau RAAP in opdracht van de Vlaamse Landmaatschappij een onderzoek

uitgevoerd in het kader van een geplande ruilverkaveling. Uitgangspunt was het opstellen van een zo uitgebreid mogelijke inventaris. Op basis van de verzamelde gegevens zijn interne beleidsadviezen geformuleerd ten aanzien van het omgaan met archeologische en cultuurhistorische waarden. Het archeologisch onderzoek betrof zowel bureauwerk als veldwerk. Voor het bureauonderzoek werden kaarten en boeken geraadpleegd. Het veldwerk bestond uit een inspectie van het landschap, het zoeken van voorwerpen aan de oppervlakte en een onderzoek met de grondboor.

In het voorjaar van 2004 kwam de heemkundige werkgroep in contact met archeoloog Bart Robberechts, belast met het onderzoek in Zondereigen. Hij wist ons meteen te begeisteren, benieuwd als wij waren naar het verre verleden van 'ons dorpje'. We

Zondereigen, de best geprospecteerde zone in Vlaanderen

Archeoloog Bart Rabberechts hanteerde in 2004 de grandboor in Zondereigen

volgden het veldwerk met toenemende verbazing, want Bart behaalde schitterende resultaten. Begin 2005 presenteerde hij op vraag van de heemkundige werkgroep zijn rapport aan de bevolking. Ruim tachtig geïnteresseerden daagden op, zowel jong als oud was present. Er was toen ook een minitentoonstelling die ons voor het eerst een kijkje gunde op Zondereigen's oudste geschiedenis.

In overleg met het Vlaams Instituut voor Onroerend Erfgoed besloot de heemkundige werkgroep om het archeologisch onderzoek verder te zetten, een unicum in Vlaanderen. Er resteerde veel werk want slechts tien procent van het gebied was onderzocht. Het project werd aan de bevolking voorgesteld in een huis aan huis verspreide brief. Op dezelfde manier werd aan de landbouwers toestemming gevraagd om hun akkers te betreden. Niemand tekende bezwaar aan

en in het voorjaar van 2005 werd het akkeronderzoek opgestart.

De lezing van Bart Robberechts werd door oud en jong bijgewoond

Methode

Met groeiend geloof in eigen kunnen gingen we aan de slag in het 1.400 hectare grote ruilverkavelingsgebied. Ons archeologisch project wordt gekenmerkt door kleinschaligheid. Er namen tot hertoe slechts twee leden van de werkgroep aan deel, wat de taakverdeling, de vordering van het werk en ook de beleving ervan overzichtelijk hield. Op jaarbasis werd ongeveer tweehonderd uur geprospecteerd. De eerste schuchtere stappen werden door Leo en mijzelf samen gezet. Daarna gingen we onze eigen weg, vooral bij gebrek aan gemeenschappelijke vrije tijd. Uiteraard worden belangrijke vondsten aan elkaar

gemeld en wordt sporadisch overlegd wie welke akkers zal belopen. We merken dat de interesse voor het Zondereigense project toeneemt. Een aantal mensen heeft zich aangemeld om mee te zoeken. Een nieuwe uitdaging kondigt zich daarmee aan! Ook vanuit Merksplas is er interesse. In laatstgenoemd dorp werd vanuit heemkundekring Marcblass een werkgroep opgericht die met akkerprospectie van start wil gaan. Leden daarvan komen dit voorjaar alvast in Zondereigen 'de stiel' leren.

Voor het registreren van onze vondsten maken we gebruik van recente kadasterkaarten, hiervoor ter beschikking gesteld door de

Akkerprospectie

gemeentelijke diensten. De vondsten (zowel vuurstenen als potscherven) worden gewassen en na analyse ('determinering') door professionele archeologen worden ze per akker en per soort in plastic zakjes bewaard. Tijdens de wintermaanden krijgen alle vondsten een codenummer, beschermd met een laagje doorschijnende nagellak. De gegevens worden door mijzelf in de computer opgeslagen en door archeoloog Erwin Meylemans in de centrale archiefbank ingevoerd.

Alle vondsten zijn eigendom van de heemkundige werkgroep, de vertegenwoordiger van de plaatselijke gemeenschap. Ze worden in het verenigingsarchief in Zondereigen bewaard, waar ze ter beschikking zijn voor het wetenschappelijk onderzoek. Voor alle duidelijkheid: vrijbuiters en schattenjagers, mensen die geen binding hebben met onze gemeenschap, zijn niet welkom op de Zondereigense akkers. We zijn onze landbouwers buitengewoon dankbaar voor hun medewerking, zij mogen geen bijkomende hinder ondervinden. We willen

Foto boven:
metooltijdsessie door archeologe Rica Annaert

Foto onder: determinering van vondsten door
archeoloog Koen de Groot (links) en Leo Dufrain

Tentoonstelling "Achteraf bekeken"

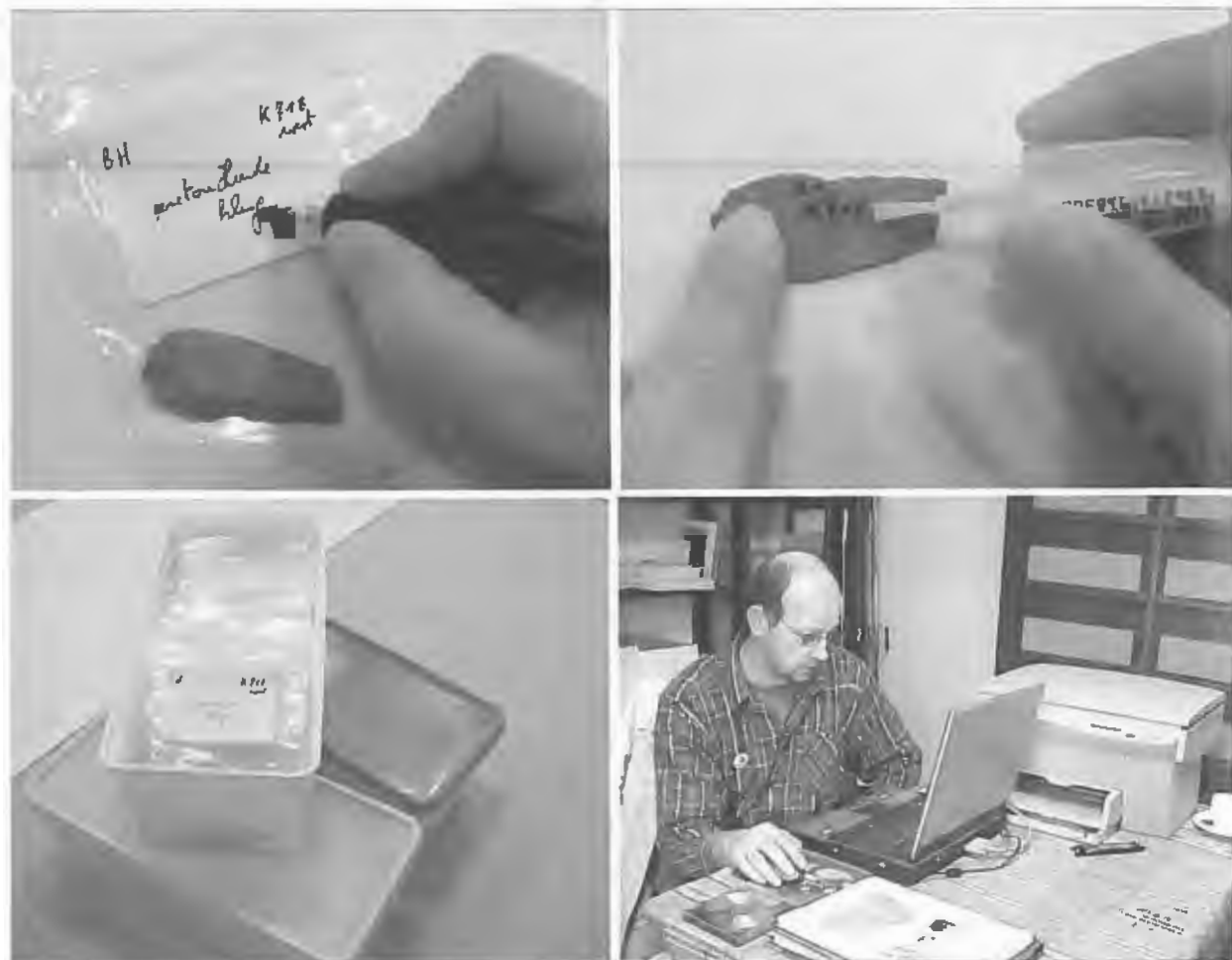
daarenboven dat alle vondsten nadrukkelijk behouden blijven voor de gemeenschap en voor het wetenschappelijk onderzoek.

Resultaten

Omdat het moeilijk bleek om een goede eerste selectie van de vondsten te maken, kregen we hulp vanuit de professionele hoek. Rica Annaert, Marijn Van Gils en Koen de Groote kwamen elk een namiddag langs voor een sessie met veertien geïnteresseerden uit Zondereigen, Baarle-Hertog-Nassau en Merksplas. Dankzij deze snelcursus geraakten we beter met het materiaal vertrouwd.

De uitgenodigde deskundigen maakten bovendien van de gelegenheid gebruik om onze vondsten te beoordelen.

De bevolking werd onlangs op de hoogte gebracht van de resultaten. Zo was er een (tweejaarlijkse) archeologische lesdag voor de derdegraadsklas van de basisschool en in het kader van de Vlaamse Erfgoeddag 2007 liep onze tentoonstelling 'Achteraf bekeken'. De nieuwe artikelenreeks in Van Wirskaante, waarvan U nu de eerste aflevering leest, focust slechts op een paar merkwaardige vondsten. Wie de volledige geschiedenis

Registratie van oppervlaktevondsten

Deze boordschrabber van de Kruisbeemden is één van de mooiste vondsten uit het midden van de Oude Steentijd. Daarmee leverden wij ook het eerste bewijs dat in Zondereigen Neanderthalers rondliepen! In de Kempen dateren de oudste van dergelijke werktuigen van ongeveer 70.000 jaar geleden.

van oud-Zondereigen wil lezen, verwijst ik graag naar de brochure '777 eeuwen Zondereigen', die in het Heemhuis voor slechts 5,00 euro aangeboden wordt. Veel leesgenot!

Vond Bart Robberechts in 2004 welgeteld 101 steentijdrelicten, onze rondgang in 2005 leverde 188 stuks op. In 2006 noteerden we maar liefst 400 vondsten. In 2007 tot hiertoe 66. Dit betekent dat de teller in Zondereigen

momenteel stilstaat op 759 steentijdvondsten op 98 vindplaatsen. Het betreft 69 kampementen en 29 losse vondsten. In 53% van de gevallen bleek het vooralsnog onmogelijk om te bepalen uit welke periode de Zondereigense steentijdvindplaatsen dateren. Het paleolithicum (oude steentijd) en het neolithicum (nieuwe steentijd) zijn elk goed voor 11%. Ongeveer 25% stamt uit het mesolithicum (middensteentijd). Van de ijzertijd tot en met de late middeleeuwen

zijn bovendien 644 scherven gevonden. Dit betekent alles samen tot hiertoe ruim 1.400 archeologische vondsten.

Veel vindplaatsen bevatten materiaal uit meerdere periodes. Er is dan echter geen sprake van continuïteit in de bewoning, maar door een gunstige ligging werd een bepaalde plaats telkens opnieuw voor bewoning in gebruik genomen.

Midden-Paleolithicum

(ca. 300.000-35.000 v.C.)

De oudste Nederlandse stenen werktuigen zijn ongeveer 250.000 jaar oud. Het betreft vuurstenen gereedschappen, teruggevonden in de Belvédèregroeve bij Maastricht

en in stuwwallen bij Rhenen. Bedoelde werktuigen werden vervaardigd door de Homo Heidelbergensis (van de familie Homo Erectus). Naar men aanneemt is deze mensensoort de gezamenlijke voorloper van de Neanderthaler en de moderne mens. In Zondereigen zijn echter geen vondsten uit het eerste deel van het middenpaleolithicum gekend.

De eerste tekenen van menselijke aanwezigheid dateren er uit de tweede helft van deze periode. Gedurende tienduizenden jaren (ca. 100.000-35.000 jaar v.C.) verbleven toen met tussenpozen mensen in Vlaanderen en Nederland. Het betreft Neanderthalers, die al enigszins op de huidige mensen geleken. In Zondereigen werden uit die tijd op maar liefst vier plaatsen sporen van menselijke aanwezigheid aangetroffen.

Zo werd er een boordschraper (ca. 70.000-35.000 v.C.) en een afslag gevonden. Beide vindplaatsen liggen net ten zuiden van het Markske, vlakbij het grondgebied van Baarle-Nassau (Baarle-Brug en Gorpeind). Meer oostelijk werden op het plateau van de Gelse Bergen (vlakbij de Blokken) maar liefst een dertigtal objecten gevonden, eveneens uit het middenpaleolithicum. Professor Philip Van Peer (K.U.Leuven) zag sterke gelijkenissen met artefacten uit de opgegraven site in Oosthoven (juli 1993). Deze collectie dateert van ca. 70.000 à 60.000 v.C. en neemt in het Europese middenpaleolithicum

Om huiden te prepareren was het noodzakelijk om eerst alle vlees- en vetresten te verwijderen. Door de huid met pennen aan de grond te verankeren, kon dit karwei met een schrabber vrij eenvoudig geklaard worden. De werking van prehistorische schrabbers kan goed vergeleken worden met de werking van de huidige schraapmesses.

Akker van de Gelse Bergen, vindplaats van middenpaleolithisch materiaal

een unieke positie in. Er is sprake van een vermenging van Micoqiaanse (Centraal-Europese) en Mousteriaanse (West-Europese) elementen. Hierdoor kunnen de Oosthovense vondsten geïnterpreteerd worden als een nieuwe variant, waarvan nog maar weinig gekend is. Of dit ook geldt voor de Zondereigense vondsten, valt nog af te wachten. De professor is alvast enthousiast en wil de site op de Gelse Bergen nog in 2007 verkennen. In goed overleg met de eigenaar worden een paar proefputjes gegraven om te achterhalen of de site goed bewaard gebleven is en uit welke periode ze dateert.

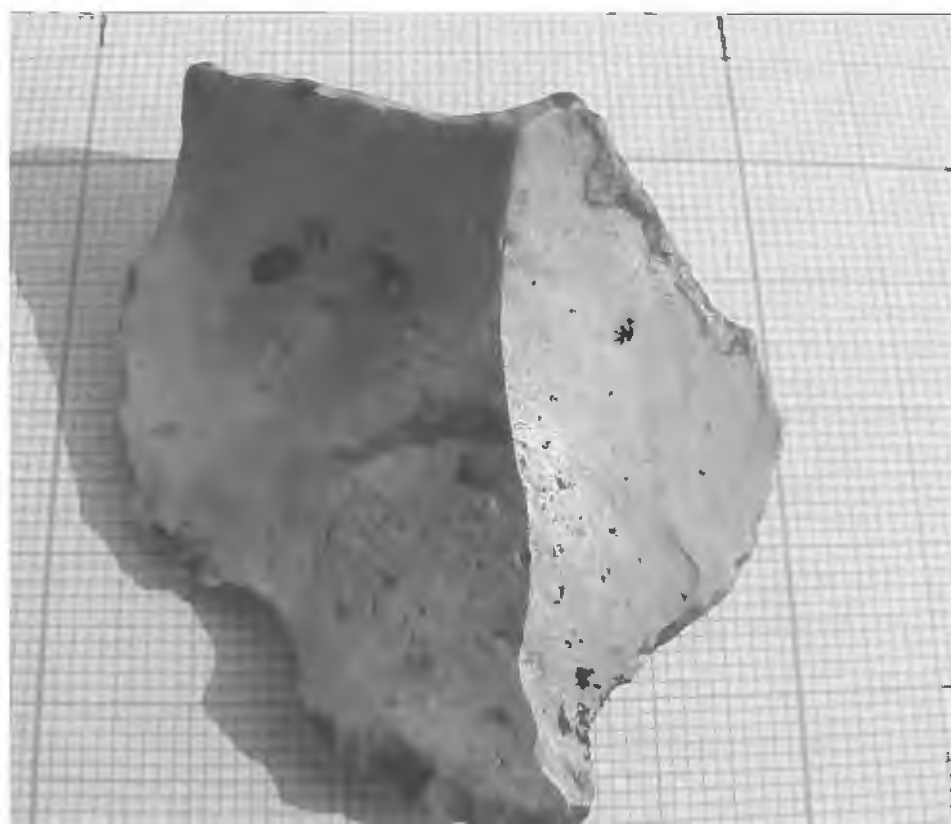
Al deze vondsten uit het midden van de oude steentijd bewijzen de aanwezigheid

Afslag van de Gelse Bergen

Deze geretoucheerde afslogen van de Gelse Bergen zijn vele tienduizenden jaren oud

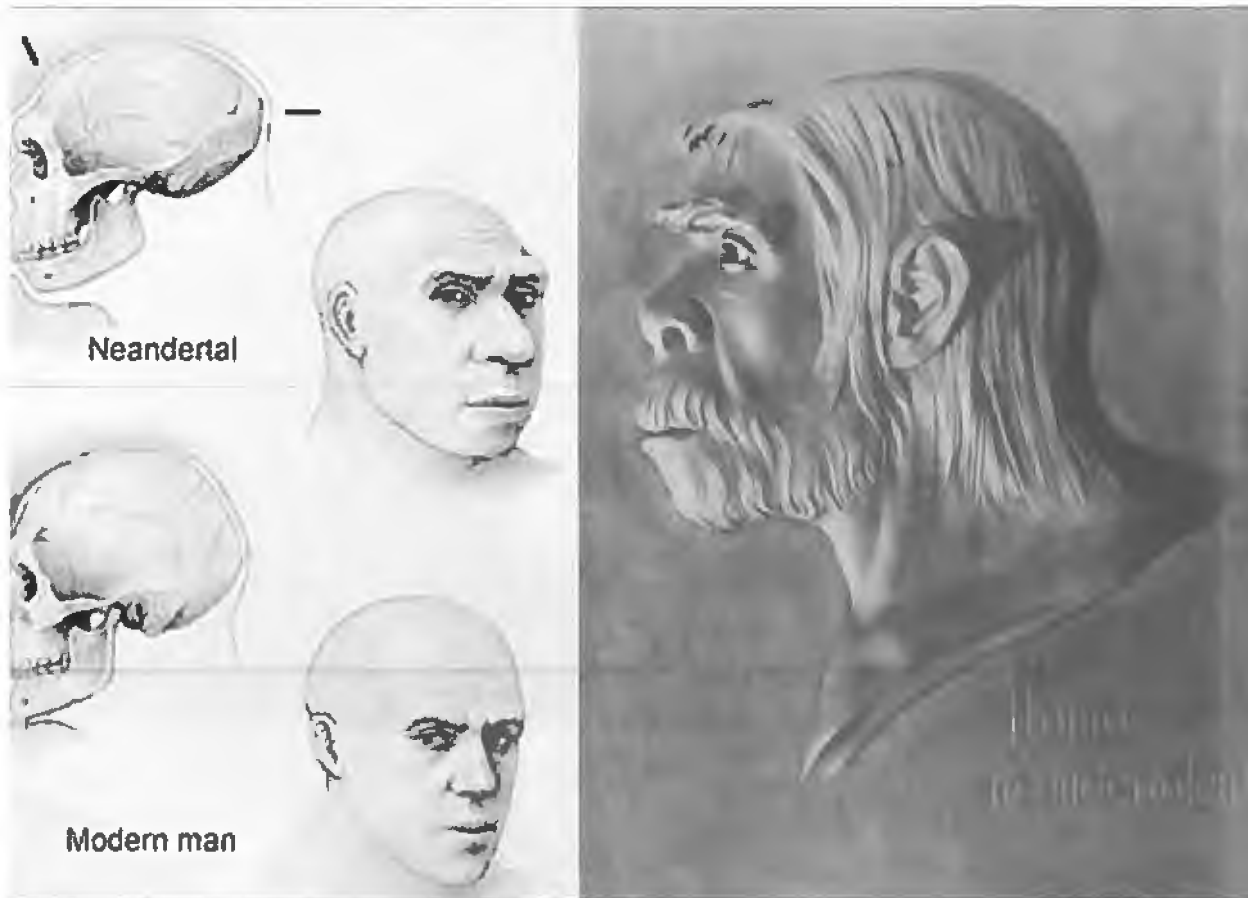
*Eén van de vele
prachtige afslagen
van de Gelse Bergen,
gevonden eind maart
2007*

Afslag Gelse Bergen

Widden-paleolithische afslag van de Baarlebrugse Beemden, gevonden in 2006

van Neanderthalers in Zondereigen. Of ze hier ook langere tijd verbleven, is niet waarschijnlijk. Zij volgden kuddes van mammoeten en rendieren. Om aan voedsel te komen, maakten zij tochten van soms wel duizend kilometer. We vermoeden wel dat Neanderthalers ooit in Zondereigen hun kampement opsloegen. De vondsten wijzen namelijk in die richting. Het schraperen van dierenhuiden en het bewerken van vuursteen waren activiteiten die in het kamp gebeurden.

Neanderthalers

De Neanderthaler was de eerste mens die zich goed aan het koude noordelijke klimaat wist aan te passen. Hij leefde ca. 125.000 tot 35.000 jaar geleden, geïsoleerd tussen gletsjers van gebergten en de Scandinavische landijskap. Neanderthalers worden wel eens 'grotbewoners' genoemd. In België verbleven zij vaak in de Ardennen, maar ze bezochten ook regelmatig de Vlaamse vallei om te jagen.

Neanderthalers vertegenwoordigen een zijtak van de evolutielijn. Sommige wetenschappers beschouwen hen als een uitgestorven ras van de Homo Sapiens (*Homo Sapiens Neanderthalensis*), anderen denken dat het een geheel apart mensenras was (*Homo Neanderthalensis*). Vanaf 1856, toen het eerste fossiel in Neanderthal bij Düsseldorf gevonden werd, is de verwantschap tussen Neanderthalers en de moderne mens (*Homo Sapiens Sapiens*) constant een punt van discussie geweest. Recent onderzoek naar de neus- en voorhoofdsholtes van vijf fossielen van Neanderthalers wijst erop dat die qua skeletbouw meer van de moderne mensen

verschilden dan tot nu toe werd erkend. Dit versterkt de aanwijzingen dat het om twee verschillende soorten gaat.

Er zijn vrij veel skeletresten gevonden, waardoor we een goed beeld van de Neanderthaler kregen. Hij was iets kleiner dan ons, maar veel gespierder en breder geschouderd. Onder zijn grote, lange en platte schedel verborg hij evenveel hersenmassa (ca. 1350 cc). In een hedendaagse trein of bus zou de Neanderthaler nauwelijks opvallen, hoewel zijn massieve wenkbrauwbogen, zijn terugwijkende voorhoofd, zijn

Vuistbijltjes

Steenkapper met vuistbijltjes, typische werktuigen uit die periode

Neanderthaler in actie

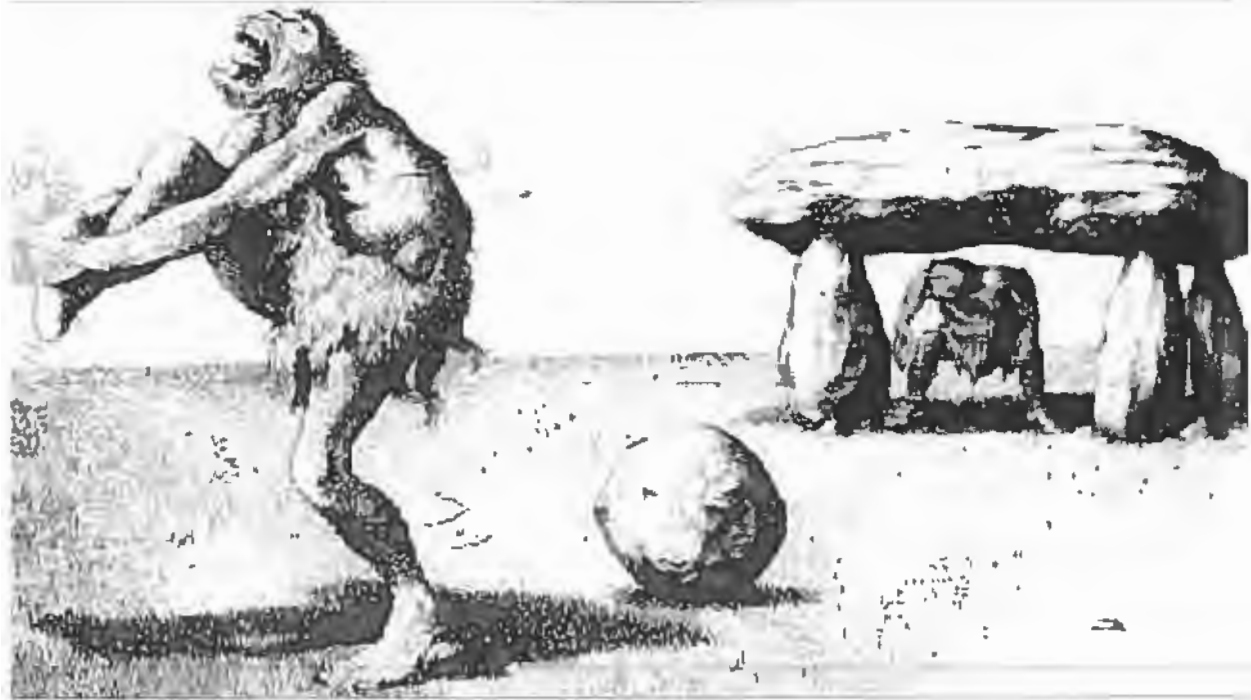
*Opnieuw
samengestelde
vuursteenknollen*

Het kappen van vuurstenen werktuigen vereiste veel kennis van het basismateriaal

Deze vuursteenknol van de Meirberg bij Meer (Haagstraten) werd door archeologen opnieuw samengesteld

In het begin werden vuursteenknollen zo gekapt dat de kern als gebruiksvoorwerp overbleef

vooruitstekende aangezicht en zijn flinke kinloze kaak met enorme voortanden hem tot een robuuste verschijning maakten.

Werktuigen

De Neanderthaler was allesbehalve een primitieve mens. Hij bezat een verfijnde methode van vuursteenbewerking en gebruikte naast kleine, zorgvuldig gevormde vuistbijlen, een reeks werktuigen die uit afslagen van steenknollen gevormd waren, zoals spitsen, schaven en schrabbers. Deze gebruiksvoorwerpen behoren tot de Mousteriaancultuur, de klassieke werktuigtechnologie van de Neanderthaler (naar de vindplaats Le Moustier in de Franse

Dordogne). De oudste van deze stenen werktuigen dateren wellicht van ca. 70.000 jaar geleden.

Steen is als grondstof zeer geschikt om slag- en snijwerktuigen van te maken. Het is overal te vinden en vrij eenvoudig tot een stuk gereedschap om te vormen. Om te snijden is silex (vuursteen) het meest geschikt. Deze steensoort breekt gemakkelijk en heeft dan scherpe kanten. De vuursteensmid gebruikte een hamer van gewei om de snijkanten bij te werken ('te retoucheren'). Hij gebruikte ook hout, bot, leder en plantaardige vezels, allemaal materialen die vergaan zijn en waarvan dus geen gegevens voorhanden zijn.

Nieuwe leden van Amalia

André Moors

In de periode van 1 februari tot 1 mei 2007 konden wij weer een flink aantal nieuwe leden inschrijven. Er sloten zich weer 31 mensen bij onze vereniging aan. Per 1 april 2007 telt onze vereniging 759 leden. Ook onze nieuwe leden heten wij allemaal van harte welkom!

Het betreft de volgende personen:

fam. J. Gulickx,
 dhr. R. Wildhagen,
 fam. T. Wouters,
 fam. H. van Beers,
 mevr. G. v.d. Kolk,
 mevr. M. Herrijgers,
 dhr. J. Versmissen,
 dhr. A. Adriaansen,
 dhr. C. Kerremans,
 mevr. R. Sihombing,

fam. M. van Tilburg,
 fam. M. Hermans,
 fam. J. Vermeulen.
 fam. J. Smolders,
 fam. De Gang-Van der Flaas,
 fam. A. Gillis,
 mevr. H. Muntz-van de Venne,
 mevr. L. Martens-van Rijen,
 fam. C. Peeters,
 mevr. L. Laurijssen-v.d. Lisdonk,
 mevr. J. Jansens.

Wij hopen dat ook onze nieuwe leden aan de komende activiteiten deelnemen

De Gevleugelde Reiziger

Fons Willemsen

De vurige keer heb ik jullie verteld da ik al vruug ne duivenmelker was. En nauw gon we ut hebben over de opriechting van de duivenbond in Uilecoote.

Ne duivenbond in eige durp

Ut kan orig gon in de werreld zoe ook bij oos in ut durp. Want vur den oorlog spulde we in Meel mij. We waare daor in den Duivenbond die was thuis bij Den Brouwer op de kerkeboom in Meel. De Noordenvlucht, zoe noemde ze den Bond. Mer nor den oorlog 1940-1945 was da gedaon. Ge mocht nie mij duiven over de grens. Van tun af zen we in Chaom mij gaon speulen mij de duiven. Da duurde nie lang, want daor was ut altij wa. In 1947 hebben we mijgedaon, mer tun zee ik tegen de buren Gust en Jan Rentiëns, we mossen hier in eigen durp mij duiven kunnen speulen, da was veul beter. En da was nie tege doovemansoore gezee. Witte wa Jan zee? We gaon bij oos in de bakkerij preberen unne bond op te riechte. Zoe gezee zoe gedaon. We zen tun de echte melkers gon vraoge om den achttiende oktober nor Rentiëns te kome vur ne bond op te riechte vur duiven. Der kwame un man of twaolf op af en zoe ging bij Rentiëns in de bakkerij den duivenbond van start. Want ze waare ur allemaol vur. Da zoe geweldig zen in eige durp ne duivenbond.

Un schoon groepke

Al van begin zoe Gust Rentiëns, Sjef Leuris en Sjef Adams ut werk op zich neme. Mer den Bond was opgeriecht diejen ovend. Ur was in ut begin van alles nodig. Geld, maanden, ringtange en papieren. Ut viel zoe hard nog nie mij. Den Duivenbond zoe nor Gust Kusters

verhuizen, da was café de Zwaan. Daor was ruimte en ge most oew spulle toch ook kunne plotse. Den Duivenbond zoe de naam kregge van de 'Gevleugelde Reiziger'. Die vonden ze geweldig. En zoe is de naam van den Bond geboren. As ge nauw ies kekt van die leeje ies nie veul mer over. Ik noem efkes de leeje op die in ut begin bij den bond waare: Gust en Jan Rentiëns, Sjef Adams, Sjef Leuris, Piet den Ouden, Frans Jacobs, Jan van Gils, Fons Verheijen, Jan Laurijssen, Gust van Sas, Gust Sommen, Karel de Swart, Charel en Bart Jacobs, Boerke Kusters, en ik zelf Fons Willemsen. Ut was un schoon groepke, mer dur ies nie veul mer van over.

Fist

We hebben ut virtigjaorig bestaon gevierd. Tun was den bond nog groot mee drieëntwintig leeje. En tien jaor laoter mij ut feftig jaor bestaon waren we mer mij veftien leeje en daor ies nie veul mer van

over. De meese gon dood en dan wurt ut groepke kleinder.

Witte ik was vergete te vertelle dan den Bond un paor keer verhuisd ies van onderkomen. We zen van café de Zwaan verhuisd naor de Kneut. Daor tot ongeveer 2000 en tun ies den Bond gefuseerd mij Den Bolse duivenbond.

Geldsport

Zelf heb ik gen duiven mer. Ik woon tiggeworrig in Baol. Ge mot weete tun ik in Baol ging woone in december 1998, heb ik wel zes de schoonste en ook de beste mijgenome. Die heb ik nie lang gehad. Ut wier alleaol te modern. Ge hoefde ze nimmer

te klokke as de duive onkome van de vluchte. Ze vielen op de klep, dan wier da al mij ne computer genoteerd en da was vur men gen sport mer. Des vort un geldsport in plots van duivensport. Net as vruuger, ne ring die ze on haje as ze van de vlucht onkwaame, dieje gummiering in de klok en dan de téd, da was sport. Mer tiggeworrig gen gewoon ringe mij un eigendomsbewijs. Des verleeje tijd. Ut ies allemaol computerwerken da mot ik nie. Gewoon net as vruuger mar des ur nimmer bij. Des jammer. As ge duiven het motte ook un hok hebbe, ge bent nie zo vlug mer. Ge wurt ouwer mer nie beter.

Tot nog ies mer dan over gen duiven.

Groepsfoto van de duivenbond op 16 oktober 1996 i.v.m. 50-jarig bestaan. Achterste rij van l. naar r.: Tijn Oomen, Jan Bink, Jos Verheijen, Fons Willemsen, Joost Leuris, Rudie Adams. Middelste rij van l. naar r.: Jac Braas, Jos Geerts, Bart Jacobs, Sjef Lourijssen, Will Leuris. Bestuur zittend van l. naar r.: Charel Jacobs, Fons Verheijen, Jos Leuris, Jahan Boeren

De schoolkwestie in Castelré

André Moors

Zoals u ongetwijfeld bekend zal zijn, ging vóór het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog 1914-1918, volgens eeuwenoud gebruik, de jeugd van Castelré naar de school in het Belgische Minderhout.

Bij het uitbreken van de 'Grote Oorlog' komt daar noodgedwongen een einde aan, omdat de grens met behulp van elektrische draden hermetisch wordt afgesloten. In 1916 wordt in Castelré een houten noodgebouw gebouwd, waarin de Openbare School is gehuisvest. Baarlenaar Henricus Joosen (zie het bijzonder interessante boek 'Ons Baarle een bijzonder dorp'), wordt er schoolhoofd. Aanvankelijk zijn er 54 leerlingen en twee leerkrachten.

Zodra de oorlog voorbij is, zenden veel ouders uit Castelré hun kinderen weer naar de katholieke school in Minderhout. Ouders worden gedagvaard, wegens overtreding van de Nederlandse leerplichtwet. Rechtzaken volgen, tot aan de Hoge Raad toe.

Bij arrest van 11 juni deed de Hoge Raad uitspraak.

Een attente Haagse bezoeker aan onze website, stuurde mij de beschrijving van de rechtszaak tegen C.A., landbouwer, oud 48 jaar en woonachtig in Castelré. Alleen al het taalgebruik in die tijd bij de Hoge Raad is erg interessant. Het leek mij leuk om een paar passages uit het verslag van de zitting integraal weer te geven.

Edele Hoog Achtbare Heeren!

Vóór den oorlog schijnt er in het Noord-Brabantsch tot de gemeente Baarle-Nassau behoorend gehucht Castelré geen lagere school te zijn geweest en genoten de daarvoor in aanmerking komende kinderen hun onderwijs in de Belgische gemeente Minderhout. De draadversperring bracht hierin verandering. Eene noodschool werd gesticht, waarin sedert dien op Nederlandsch gebied van overheidswege lager onderwijs werd en wordt verstrekt. Nu echter het gebruikelijk grensverkeer geen verdere belemmering ondervindt, blijken de inwoners van Castelré - ik zeg dit op gezag van den Officier van Justitie - den toestand van voorheen te willen bestendigen en zenden zij hun kroost als van ouds geregeld naar België ter leerling.....

Een Nederlandsch inspecteur b.v. heeft geen toegang tot buitenlandsche scholen en een schoolhoofd daar is niet verplicht hem inlichtingen te verschaffen. Dat dit onderwerpeijk is geschied, is eene te waardeeren beleefdheid geweest tegenover den rechter en geen uiting van gehoorzaamheid. Maar met beleefdheid komt men er niet en eene Wet dient verplicht geëerbiedigd. Schoolverzuim zou dus in de hand gewerkt en daardoor mogelijk worden en de volkswontwikkeling in verdrukking komen.

Het houten noodgebouw waarin de vroegere school van Castelré was gehuisvest

En wat zou eene bevriende Regeering wel zeggen van den Nederlanschen ambtenaar van politie, die het wagen durfde krachtens art. 30 der Leerplichtwet een nalatig leerling over de grenzen op haar territoir naar haar schoolhoofd te brengen? Ik zal het antwoord op die vraag maar niet geven.....

Ik concludeer mitsdien tot qualificatie van het bewezene als: "Als vader, bij wien een kind inwoont, dat ambtshalve als leerling eener lagere school is ingeschreven, niet zorgen, dat dit kind na plaatsing die school geregeld bezoekt", en tot zijne veroordeeling deswege, met toepassing der artt. 1, 2,

4, 18, 22, 28, 33 en 38 der Leerplichtwet, 23 en 91 Strafr., in eene geldboete van f 10, bij eventueele wanbetaling te vervangen door eene hechtenisstraf van tien dagen.....

De Hooge Raad enz.;

Recht doende krachtens art. 105 R. O. :

Gezien de artt. 1, 6 en 22 der Leerplichtwet, 23 Strafr. ;

Veroordeelt gerequireerde in eene geldboete van f 0.50, en één dag vervangende hechtenis.

De geneeskracht van de brandnetel

Door 'kruidenvrouwtje' Jeanne Meeuwesen

Waarom staat de brandnetel in zo'n slechte reuk? Dat verdient deze plant niet! Wij noemen haar gemeen, omdat zij zich weet te verdedigen. Maar zij kan ook anderen verdedigen.

De bladeren van de brandnetel stimuleren het organisme. Het is namelijk een zeer voedzame, ijzer en magnesium bevattende plant die op spinazie voor heeft dat het niet zoveel zuren bevat. Dus goed is tegen reuma, jicht en gewrichtontstekingen. De brandnetel bevat een stof die secretine heet en die de ingewandsklieren, de lever, de alveesklieren en de galblaas stimuleert. Secretine is van belang voor de rode bloedlichaampjes.

Gekookte brandnetels prikken natuurlijk niet meer. Ze zijn fluweelzacht op de tong. Zij zijn vochtuitscheidend. Goed voor mensen die nierstenen hebben of de urine niet kwijt kunnen. Ook mensen met neusverkoudheid of slijm in de luchtpijp hebben er baat bij.

Brandnetel is het beste bloedreinigende en bloedvormende geneeskruid. Als de nieren niet goed werken, gaat dat dikwijls ook samen met eczeem en hoofdpijn. Daar dit van binnenuit veroorzaakt wordt, moet dit

Jeanne Meeuwesen

ook weer van binnenuit bestreden worden. Ook de kleine brandneteltjes die in uw tuin groeien, zijn goed.

Trek geen brandnetels uit uw tuin! Bestrijd ze ook niet met onkruidverdelgende middelen. Dat is ook nog eens gevaarlijk voor al uw andere planten en.....voor uw gezondheid!

Brandnetels zijn geen onkruid en bevorderen juist de groei van andere zwakkere planten. Een perkje brandnetels voorziet u van soepgroenten, van heerlijke groenten en van medicijnen tegen velerlei kwalen. Pluk de bladeren en bloeiende toppen of haal de wortels er in elk jaargetijde uit. Je wordt bij het plukken niet geprikt, als je de brandnetels van beneden naar boven knijpt. Maak thee van bladeren. Een of twee handenvol bladeren per liter water. Drink drie kopjes thee per dag om bloedingen, neusbloedingen of te overvloedige ongesteldheid te bestrijden.

Gebruik drie handenvol verse bladeren en bloemen per liter water voor het maken van een drankje tegen angina, als schoonheidslotion of als shampoo tegen haaruitval.

De beroemde Franse kruidendokter Maurice Mességué schrijft in zijn boek: Ik zou u de kuur van een van mijn mijn oude vrienden uit Gascogne kunnen aanraden. Dat was een onverbeterlijke rokkenjager. Om in vorm te blijven rolde hij zich regelmatig door de brandnetels.

Veel prikplezier, smakelijk eten en een gezonde voorjaarskuur!

Brandnetel
(*Urtica dioica*)

Merkwaardigheden (51)

Gember in je reet!

Antoon van Tuijl

De website van onze vereniging heeft de Baarlenaar gedurende enige tijd uitgedaagd om na te denken over en te reageren op de stelling: "Ook in Baarle moeten kunstwerken te zien zijn".

Dat is een korte maar krachtige stelling. Er werd op gereageerd, maar Baarle blijkt geen uitgesproken mening te hebben. Van de

mensen die reageerden vindt ongeveer 56% van wel, zo'n 41% vindt van niet en vreemd genoeg heeft 3% geen mening.

Nou, ik heb wel een mening. Op persoonlijke titel wil ik die ook wel geven. Natúúrlijk moet er kunst te beleven zijn in je directe omgeving. Kunst is van alle tijden en van alle culturen. Kunst hóórt bij mensen.

Beeldengroep 'Wachters' in Schijndel van Wim Klabbers

Leefbaarheid

Laat ik in dit kader eens proberen wat zaken op een rijtje te zetten.

De kwaliteit van leven in onze moderne maatschappij is afhankelijk van een aantal elementen. Daar horen o.a. bij: - Kun je meedoen aan het maatschappelijk gebeuren? - Heb je voldoende sociale contacten? - Is er voldoende groen in je omgeving - Geeft de architectuur van je woonomgeving redelijke voldoening? - Is er een behoorlijk ontwikkeld cultureel klimaat in je omgeving? Zo zijn er nog wel zaken van belang te noemen.

Van al deze elementen zal iets positiefs aanwezig moeten zijn in je min of meer directe woonomgeving. De invulling van je openbare of gemeenschappelijke ruimte zal minstens een aantal positieve elementen moeten bevatten.

Openbare ruimte

De openbare of gemeenschappelijke ruimte is het geheel van de bebouwde en landschappelijke omgeving. Maar behalve de tastbare, meetbare ruimte, hoort daar ook de sociale of mentale ruimte bij, d.w.z. het intermenselijke contact, dus hoe mensen

Voorzijde van een beeld in Baarle-Nassau als eerbetoon aan sterke vrouwen van André Yranken

met elkaar omgaan en hoe ze zich voelen. Zoals groen in die tastbare gemeenschappelijke ruimte onmisbaar is, zo hoort ook kunst daarin thuis. Kunst helpt mee de

Achterzijde van het beeld in Baarle-Nassau van André Vranken

woonomgeving aantrekkelijk te maken. Ze versterkt de identiteit van de wijk of het dorp en geeft de bezoeker het gevoel in een bijzondere plaats te vertoeven.

Wat zie ik?

Als het waar is wat ik hier beweert – en ik ben er zeer van overtuigd dat het waar is! – dan zouden onze plaatselijke overheden al die eerder genoemde componenten voor een optimale leefbaarheid, dus ook de kunst,

mee moeten nemen in het uitstippelen van al hun beleid. Maar wat zie ik?

Twee voorbeelden. Neem nou het 'Centrumplan' van Baarle-Nassau. Hoezo Centrumplan? Er is helemaal geen Centrumplan! Wat is er dan wel? Er is een gemeentehuis dat verbouwd en uitgebreid wordt. Er ligt een St. Annaplein dat straks opnieuw ingericht gaat worden. Dan is daar de voormalige ambtswoning en het voormalige politiebureau. Verder hebben we nog de scholenlocatie en de kloosterlocatie. Na de aanleg van de omleidingsroute komt daar de Singel wellicht nog bij. Al bij al ligt hier midden in het dorp een gebied met een geweldige potentie aan mogelijkheden.

Als de politiek deze prachtige aaneengesloten ruimte 'Centrumplan' noemt, dan zou je mogen verwachten, dat daar een complete visie voor ontwikkeld zou worden. Ik zou het logisch vinden dat de gemeente een goede planoloog/stedenbouwkundige in de arm neemt om een fraai totaalidee voor deze centraal

gelegen ruimte te schetsen. Vanzelfsprekend zou die naast de gewenste bouwwerken ook zichtlijnen, groenelementen én kunstuitingen in zijn ideeën opnemen.

In Baarle niets van dat alles. Dat vind ik toch zo merkwaardig! Gemeentehuis, St. Annaplein, kloosterlocatie en het gebied van de basisscholen worden als los-zand-elementen ingevuld, alsof ze niets met elkaar te maken hebben. De woorden 'cultuur' en 'kunst' heb ik in heel de Centrumplandiscussies nergens horen noemen.

Rotonde

Tweede voorbeeld: de omleidingsroute. Die zal naar verwachting straks enkele rotondes gaan bevatten. Nu hoor je stemmen opgaan om vooral dáár dan toch kunstwerken op te plaatsen. Waarom? Moet een rotonde perse een kunstwerk herbergen? Natuurlijk, midden op een rotonde kan een kunstwerk heel mooi staan. Maar waarom zou zo'n cirkel niet fantastisch getooid kunnen worden met een fraaie boomgroep of een markante solitaire boom of andere vormen van groen? Ik zou er voor kiezen om kunst te realiseren tussen de mensen, bij voorkeur op plaatsen waar je het niet direct verwacht.

Kunst is nooit vanzelfsprekend. Kunstenaars worstelen met wat ze beleven in en aan de maatschappij. Er is moed voor nodig om hen aan 'het woord' te laten. Maar als ze bewondering, verwondering, ergernis, gesprekstof oproepen, dan verrijken ze ons dorp.

Goede voorbeelden hoe prachtig kunst kan zijn, ziet u op de foto's in dit artikel: Een beeldengroep in de openbare ruimte van Schijndel en een beeld 'van vlees en bloed' op het terrein van de Koninklijke Drukkerij Em. de Jong in Baarle-Nassau.

Beste raadsleden, schepenen, wethouders en burgemeesters van Baarle, hoor ik u niet regelmatig verkondigen dat we in een zeer bijzonder dorp wonen? U hebt gelijk. De geschiedenis heeft ons een uniek dorp gegeven; zomaar gratis. Daar hoefden we niets voor te doen. Ons tweelingdorp kan nog veel meer bijzonders krijgen. Daar moet wel aan gewerkt worden. Dat kan

Detail van de achterzijde van het beeld van André Vranken

door ook kunst in de gemeenschappelijke ruimte te verwezenlijken. Positief is dat u een deskundige een studie liet verrichten. Niemand heeft daar nog iets van gezien of gehoord. Dat verslag ligt toch klaar?! Ik heb ook iets klaar staan: een potje gember!

Arme Amalia (58)

Antoon van Tuijl

In Van Wirskaante van december 2006 plaatste ik een tekening van een vreemd stukje gereedschap, dat ons bezorgd werd door Jan van den Heijning. Ik beeld dat voorwerp nog eens af omdat ik het er nog maar eens over moet hebben.

Het gaat om een soort kruising tussen een schaar en een tangetje. In plaats van de twee knippende delen heeft dit voorwerp twee holle halve bolletjes. Toen Jan het meebracht en het van hand tot hand ging, was iedereen het er over eens dat dit apparaatje bedoeld was om ergens bolletjes uit te 'knippen'. Maar wat voor bolletjes uit wat voor materiaal? Dat bleef de vraag.

Schutters

Wij vroegen de lezers van ons blad om tekst en uitleg en ontvingen een reactie van Erik de Quick, lid van Amalia uit Turnhout.

Hij meent in dit stukje gereedschap een oud schuttersinstrument te herkennen. Volgens Erik kun je met dit tangetje uit een blok lood, of beter nog uit een pot gesmolten lood

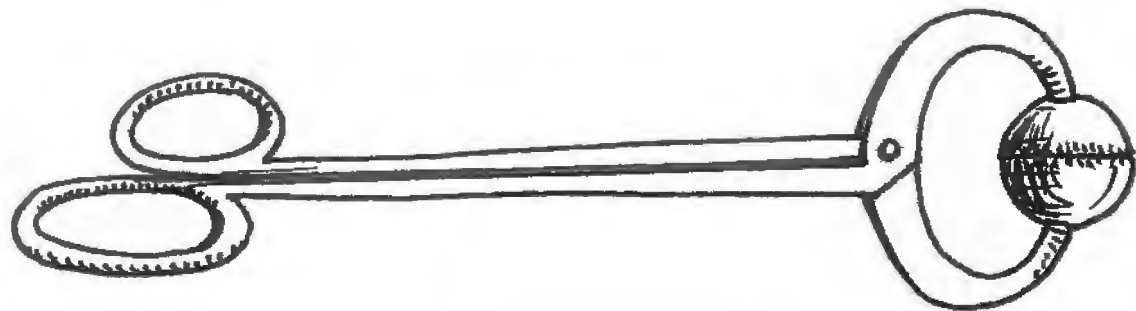
bolletjes 'knippen' om die te laten dienen als kogels voor antieke voorladergeweren.

Een voorlader is een geweer (of een kanon) dat via de loop (dus van voor) geladen wordt. Eerst gaat daar een portie buskruit in, dan de loden kogel, en dan wordt er nog een prop ingestopt. Met de laadstok worden die bestanddelen aangestampt. De ouderdom van het geweer bepaalt dan of de ontsteking met een lont, een vuursteentje of met een los slaghoedje teweeg gebracht wordt.

Erik oppert de mogelijkheid dat 'ons' apparaatje dus tot de uitrusting van een vroegere soldaat of eventueel tot (latere) schuttersgilden behoorde.

Net even anders

Laatst was ik op bezoek bij de heer Jacques Boone, die de prachtige Graafshoeve in Merksplas bewoont. Zijn oude huis herbergt veel interessante spulletjes. Op de zware balk boven de grote haard zag ik 'ons' apparaatje staan. Bij nadere beschouwing was het toch net even anders. Hier was geen

Behoorde dit apparaatje tot de uitrusting van een vroegere soldaat

sprake van holle bolletjes, maar van twee massieve halve bolletjes. Daar moet dan ook een andere functie bij horen.

Lange lezing

Op een bepaald moment werk ik aan ons fotoarchief en stuit ik op een foto van Cees Prinsen uit Hilvarenbeek. Hij verzorgde jaren en jaren geleden voor Amalia een lezing onder de titel 'De Meidenkist'. Cees had een programma voor een goed gevulde lange avond. Na zijn uiteenzetting van alles wat te maken had met de dienstmeid en haar uitzet, toonde hij de aanwezigen nog een aantal oude gebruiksvoorwerpen en wist daar van alles over te vertellen. Op de foto ligt 'ons' apparaatje zomaar vooraan in het zicht. Jammer genoeg weet ik echt niet meer wat Cees er toen over te melden had.

Weet iemand van onze lezers dat nog? Of kan iemand de mening van Erik de Quick bevestigen? Mogen we ook een beroep doen op de kennis van heemkundigen uit andere kringen waar 'Van Wirskaante' als ruilabonnement terecht komt?

Overigens: wie veel tijd heeft zou een tip van Erik kunnen uitvoeren. Hij meldde ons de website van het MOT (Museum voor oude technieken). Op www.mot.be staan meer dan 1000 foto's van gereedschappen. Wie wil daar eens in gaan snuffelen?

Ligt op de kist voor de vaas 'ons' apparaatje?

Wij danken Erik de Quick van harte voor zijn reactie en roepen lezers op om zijn idee te helpen bevestigen of andere antwoorden aan te dragen.

Activiteitenkalender 2007

Juni 2007

- Zat 02 Heemreis: bezoek aan het Fort van Breendonk (B) en aan het ecomuseum en archief van de Boomse baksteen in Boom (B)
- Zon 03 10.30-12.30 Open zondag en tentoonstelling 'Jaargetijden'
- Zon 03 13.30-16.00 Tentoonstelling 'Jaargetijden'
- Zon 10 9.00 Natuurwandeling onder leiding van Johan Schaerlaekens door het gebied van het Chaamse Broek

Juli 2007

- Zon 01 10.30-12.30 Open zondag en tentoonstelling 'Jaargetijden'
- Zon 01 13.30-16.00 Tentoonstelling 'Jaargetijden'
- Din 10 20.00 Avondwandeling onder leiding van Toon Jongenelis door het gebied van het Merkske

Augustus 2007

- Zon 05 10.30-12.30 Open zondag en tentoonstelling 'Jaargetijden'
- Zon 05 13.30-16.00 Tentoonstelling 'Jaargetijden'
- Don 09 t/m Vrijd 10 Brabantse Heemdagen in Baarle en Oud Turnhout
- Zat 25 Lokale Heemdag

September 2007

- Zon 02 10.30-12.30 Open zondag, presentatie 21^e Heemkalender 2008 en tentoonstelling 'Jaargetijden'
- Zon 02 13.30-16.00 Tentoonstelling 'Jaargetijden'
- Zat 08 t/m zon 09 Open monumentenweekend. Nederlands thema 'monumenten van de 20e eeuw'; Vlaams thema 'wonen' waaronder ruimtelijke ontwikkeling, hedendaagse architectuur en erfgoed van de toekomst

Ad Haneveer

- Timmerwerken
- Rolluiken
- Zonwering

Wiekenweg 15, 2387 Baarle-Hertog

Telefoon 014 699 176 of 0032 14 699 176

Bank & Verzekering
KBC Baarle-Hertog

Maatwerk

VOOR
elke cliënt

8079_03 52

Mr. J.F.M. Bolscher
Netwerk Notarissen
Generaal Maczeklaan 40
5111 XC Baarle Nassau
T (013) 507 87 45
E notaris@bolscher.knb.nl
www.notarisbolscher.nl

Bij Koninklijke Drukkerij Em. de Jong

rollen

opmerkelijke

producties

van de pers

Koninklijke Drukkerij Em. de Jong

Postbus 8 5110 AA Baarle-Nassau

Visweg 8 5111 HJ Baarle-Nassau

Telefoon 088 - 665 5555

Telefax 013 - 507 9100

Internet www.emdejong.nl

E-mail drukkerij@emdejong.nl

Midden tussen het groen van de Baronie, letterlijk op de Nederlands - Belgische grens in Baarle-Nassau, bevindt zich - sinds 1906 - Koninklijke Drukkerij Em. de Jong.

Deze moderne Nederlandse grafische onderneming geniet in de grensstreek, maar ook ver daarbuiten grote bekendheid.

Steeds meer opdrachtgevers - van-formaat uit vooral Nederland en België weten ons moeiteloos te vinden. Dat is trouwens niet verwonderlijk, want wij hebben onze klanten veel te bieden: kwalitatief hoogwaardige faciliteiten, messcherpe prijzen en tiptop service.

